

Forsvarsdepartementet
Postboks 8126, dep.
0032 OSLO

Deres ref.:
a. 30. Nov 2023/ 23/00625-6

Vår ref.:
tsv/

Oslo, 19. februar 2024

Anskaffelsesregelverket for forsvarssektoren - høring

1. Innledning

Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening (FSi) viser til Forsvarsdepartementets høringsnotat datert 30. november 2023 (ref a). Det fremgår av ref a at den siste omfattende oppdatering av regelverket ble utgitt i august 2017. «Etter dette har blant annet investeringskonseptet i forsvarssektoren blitt endret og er nå felles for EBA og materiellanskaffelser. Departementet har også utarbeidet Meld. St. 17 (2020- 2021) Samarbeid for sikkerhet. Nasjonal forsvarsindustriell strategi for et høyteknologisk og fremtidsrettet forsvar jf. Innst. 507 S (2020-2021), som ble behandlet i Stortinget 8. juni 2021. Disse endringene, i tillegg til utvikling innenfor regelverksområdet for offentlige anskaffelser de siste årene, gjør det nødvendig å revidere ARF.» FSi slutter seg til at det derfor synes hensiktsmessig å revidere gjeldene Anskaffelsesregelverk for Forsvarssektoren (ARF).

FSi mener imidlertid også at det bør legges vekt på at både sikkerhetssituasjonen og det internasjonale forsvarsmarkedet er varig endret som følge av krigen i Ukraina. Gjennom mer enn 30 år har måten Forsvarssektorens investeringer og anskaffelser gjennomføres på blitt optimalisert for å sikre mest mulig kosteffektive leveranser til Forsvarssektoren i et fallende marked med betydelig tilbudsoverskudd og i en tid da Forsvaret har blitt bygget ned og svært få leveranser har vært tidskritiske. Nå er situasjonen omvendt. Forsvaret skal bygges opp, markedet vokser svært hurtig, etterspørselsoverskuddet er ekstremt stort, og så og si alle leveranser er tidskritiske. I tillegg kommer at situasjonen har avdekket et omfattende behov for å bygge opp kapasitet i norsk forsvarsindustri for å kunne levere det Forsvaret og allierte har behov for og for å reetablere nasjonal industriell beredskap og egenevne til å kunne understøtte Forsvarets virksomhet med nasjonale industrielle kapasiteter og kompetanse. I forslaget til

budsjett for 2024¹ viser regjeringen til at «Teknologibasert samarbeid med sivil industri, forsvarsindustri og allierte vert stadig viktigare. Det vert mellom anna meir naudsynt med strategiske partnerskap, auka evne til hurtige avgjerder og meir fleksible investeringsprosessar.» Da bør regelverk, instruks og prosesser tilpassas for å ivareta dette på best mulig måte.

Videre er Langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP) varslet i løpet av første halvår 2024. Her er det også signalisert en oppdatering av den forsvarsindustrielle strategien. Anskaffelsesutvalget (NOU 2023:26) har foreslått at Forsvarsdepartementet utarbeider og fremmer forslag til en egen lov om forsvarsanskaffelser. Om dette blir fulgt opp er ikke avklart. I Hurdalsplattformen legger regjeringen opp til at: «EØS-avtalen skal ligge til grunn for Norges forhold til Europa. Handlingsrommet i avtalen skal utredas og brukas aktivt, og det skal jobbas målrettet for å forsvare norske interesser overfor EU.»

På denne bakgrunn mener FSi, at i det tillegg til det departementet har lagt til grunn for å revidere anskaffelsesregelverket for Forsvarssektoren, er en rekke andre forhold, som nevnt ovenfor, som det er vesentlig å hensynta. På en del områder er det vår oppfatning at det foreliggende utkastet til revidert regelverk ikke gjør det. Vi meiner også det er avgjørende viktig at oppdateringen av anskaffelsesregelverket ses i sammenheng med endringene i Forsvarssektorens anskaffelses- og investeringsprosessar og eventuelle føringer som kommer ut av behandlingen av Langtidsplanen for Forsvarssektoren, inkludert oppdatering av den forsvarsindustrielle strategien. Forutsigbare og langsiktig stabile rammebetingelser, er en forutsetning for å kunne styrke norsk forsvarsindustri i samsvar med regjeringens uttrykte ambisjoner. Det forutsetter at relevante regelverk, prosessar og interne instruks og retningslinjer i Forsvarssektoren fremstår som en helhet. FSi vil understreke at selv om regelverket er en intern instruks i Forsvaret, er det allikevel en svært viktig del av norsk forsvarsindustri rammebetingelser, da det har stor betydning for hvordan Forsvarssektoren forholder seg til leverandørane.

I det følgende redegjøres det for hovedpunktene og våre mer prinsipielle merknader knyttet til utkastet til ny Instruks for Anskaffelser i Forsvarssektoren (IAF). Detaljerte innspill knyttet til IAF oversendes som spor endring og kommentarer i egen Word versjon av forslag til IAF. Vedlagt følger også forslaget til oppdatert *Industrielt samarbeid ved forsvarsanskaffelser fra utlandet* med kommentarer

2. Virkeområde og struktur

Fordi IAF skal fungere som en instruks vil den bli et viktig styringsdokument for alle anskaffelser i forsvarssektoren. Overordnet er det viktig å ivareta den fleksibiliteten som er forutsatt gitt til forsvarssektoren, slik at handlingsrommet

¹ Prop. 1 S (2023–2024), Kapittel 2, Tryggingpolitisk situasjon, pkt 2.1, Nokre sentrale utviklingstrekk

ved anskaffelser som skal ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser ivaretas på en tilfredsstillende måte. FSi er av den oppfatning at nasjonale sikkerhetsinteresser best ivaretas ved bruk av IAF del III og det handlingsrommet den legger opp til. Der anskaffelsesmyndigheten også har annet regelverk, instruksjoner eller retningslinjer, kan IAF med fordel henvise til disse, f.eks. *Overordnet policy for forsvarssektorens forvaltning av rettigheter til immaterielle verdier (IP) og royalty*. Disse offentlige instruksene og retningslinjene har vært gjenstand for høring og er kjent for leverandørmarkedet.

Videre er det foreslått utarbeidet en egen veileder med supplerende informasjon til IAF. FSi mener at de reguleringene som er relevante for forsvarssektoren bør fremgå direkte av IAF. Dette skaper bedre forutberegnelighet for leverandørbedriftene og gjør regelverket enklere å praktisere. Etatsesifikke instruksjoner og veiledninger som ikke gjøres kjent for leverandørmarkedet bør unngås. FSi er bekymret for at slike etatsspesifikke instruksjoner/veiledninger svekker forutberegneligheten. Som det kommer frem av dette høringssvaret har industrien flere eksempler på bruk av interne instruksjoner som industrien ikke har innsyn i, og som medfører avvikende eller strengere praksis enn det ARF legger opp til.

Det virker tilfeldig hvilke kapitler i ARF som er tatt med videre. ARFs kapittel 13 om «Kvalitetssikring» og kapittel 18 om «Leverandøranalyse» er ikke tatt med videre. Slik FSi forstår det forutsettes dette regulert av interne instruksjoner/veiledninger. Som nevnt ovenfor, mener FSi at slik regulering bør følge direkte av IAF, slik at leverandører til forsvarssektoren har mulighet til å gjøre seg kjent med hvilke retningslinjer anskaffelsesmyndigheten legger til grunn for dialog med leverandørene.

I utkast til IAF refereres det noen ganger til forsvarssektoren (som i pkt. 10-2), mens det andre steder brukes anskaffelsesmyndigheten (som i pkt. 3-1) uten at FSi har klart å se hvorfor. Det anbefales at det gjøres et arbeid for å sørge for enhetlig begrepsbruk gjennom forslått IAF

3. Bruk av EØS-avtalen art. 123

Regjeringens målsetninger er å styrke den nasjonale industribasen, øke utholdenhet, forsyningssikkerhet og beredskap, samt ha et aktivt og målrettet internasjonalt samarbeid. For å kunne nå disse målsetningene er Norge avhengig av sterke nasjonale leverandører og en solid norsk forsvarsindustri.

Både politisk og administrativ ledelse i Forsvarsdepartementet gir uttrykk for at handlingsrommet i EØS-avtalens artikkel 123 skal utnyttes fullt ut. Dette er i samsvar med Regjeringens intensjon i Hurdalsplattformen. Det blir derfor viktig at IAF utarbeides på en måte som sikrer at handlingsrommet ikke i praksis begrenses. Behovet for unntaksbestemmelsen er godt forankret i EØS-retten, og med dagens sikkerhetspolitiske situasjon ser man at behovet for å benytte unntaksbestemmelsen blir viktig for å oppnå myndighetenes forsvars- og sikkerhetspolitiske mål, herunder utvikle norsk forsvarsindustri gjennom utstrakt

bruk av industrisamarbeid. Det observeres en rekke eksempler på at praktiseringen av unntaksbestemmelsene i EU-traktaten og EØS-avtalen har endret seg etter Russlands invasjon i Ukraina. I lys av at det er en generell oppfatning at sikkerhetssituasjonen er varig endret, og at vi står foran en lang periode med økt usikkerhet og sammensatte trusler som krever en langsiktig satsning på å styrke Forsvaret og gjenoppbygge nasjonal beredskap, bør regelverket legges til grunn at handlingsrommet for å påberope seg unntaksbestemmelsen i EØS-avtalens artikkel 123 er betydelig utvidet.

Dersom det skal bli mulig å gjennomføre de omfattende investeringene som er nødvendige for å øke kapasiteten i norsk forsvarsindustri, i samsvar med uttrykte politiske intensjoner, er det helt avgjørende at unntaksbestemmelsene aktivt benyttes. Det samme gjelder når det gjelder å bygge opp industriell kapasitet for å kunne understøtte Forsvarets virksomhet i krise og krig. Det forutsetter at virksomhetene som skal ha en rolle i krise og krig prefereres som leverandører til Forsvaret i fredstid, slik at nasjonal kompetanse og kapasitet er tilgjengelig dersom behovet oppstår.

FSi mener derfor også at Forsvarsdepartementet og anskaffelsesmyndighetene i større grad må benytte handlingsrommet i EØS-avtalen artikkel 123 til å stille krav om industrisamarbeid som et relevant tiltak for å ivareta norske «vesentlig(e) sikkerhetsinteresse(r)». Det gjelder også for anskaffelser som gjennomføres etter reglene i FOSA ved anskaffelser fra leverandører i EØS, i tråd med etablert praksis i flere EU-land og Utenriks- og forsvarskomiteens enstemmige merknad i Innst 185 S (2015-2016).² Forsvarsdepartementet har et handlingsrom til å pålegge krav om industrisamarbeidsavtaler i forbindelse med utenlandske forsvarsanskaffelser, så lenge det vurderes som et nødvendig og proporsjonalt virkemiddel og vilkårene i EØS-avtalen artikkel 123 er oppfylt. FSi understreker at det er viktig å benytte unntaksbestemmelsen i EØS-avtalen artikkel 123 til å opprettholde og videreutvikle kompetanse i norsk forsvarsindustri, nettopp for å ivareta disse vesentlige sikkerhetsinteresser. Industrisamarbeidsavtaler er et essensielt virkemiddel for å bygge opp og ivareta norsk forsvarsindustri og tilgang til teknologi for å dekke forsvarssektorens behov innen prioriterte teknologiområder. St. 17 (2020–2021) *‘Samarbeid for sikkerhet – Nasjonal forsvarsindustriell strategi for et høyteknologisk og fremtidsrettet forsvar’*, har pekt på viktigheten av industrisamarbeidsavtaler.

I utkastet til IAF er kapittelet om industrisamarbeid flyttet til å gjelde alle forsvarsanskaffelser, utenom anskaffelser etter FOA. Selv om krav om industrisamarbeid med hjemmel i EØS artikkel 123 i prinsippet kan gjelde alle forsvarsanskaffelser, er FSi bekymret for at dette medfører en mer restriktiv bruk

² «Komiteen har merket seg at det i Europa i økende grad også kreves industrisamarbeid ved anskaffelser som gjennomføres i henhold til regelverket i EUs forsvars- og sikkerhetsdirektiv, og at bl.a. Danmark har etablert et formelt regelverk for dette. Komiteen forutsetter at norsk forsvarsindustri sikres rammebetingelser som i størst mulig grad samsvarer med rammebetingelser i våre konkurrentland, og at det som hovedregel vil bli stilt krav om industrisamarbeid ved anskaffelser fra utlandet, også når anskaffelsen gjennomføres etter prosedyrene i Forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser.»

av industrisamarbeidsavtaler i praksis. Å legge opp til økt delvis bruk av EØS - artikkel 123 (mao. enkelttiltak i kombinasjon med FOSA) vil derfor ikke bidra til å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser. Når nasjonale sikkerhetsinteresser først hjemler å stille krav om industrisamarbeidsavtaler, er det mest hensiktsmessig å gjøre det i form av et *helhetlig* unntak fra regelverket. Det vil si å gjennomføre anskaffelsen utelukkende i samsvar med de overordnede prosedyrereglene i IAF del III.

Forsvarsdepartementet bør i større grad vektlegge det faktum at industrisamarbeidsavtaler effektivt utvikler og ivaretar norsk forsvarsindustri, gir industrien innpass på eksportmarkeder og bidrar til langsiktig samarbeid om å utvikle større materiellsystemer, samt forpliktende og langsiktig myndighetssamarbeid. Industrisamarbeid vil som en konsekvens styrke Norges bidrag til NATO-alliansen, som er i kjernen av ivaretagelsen av Norges vesentlige sikkerhetsinteresser.

FSi foreslår at IAF kap. 19, som henviser til teknologiske kompetanseområder, flyttes til IAF kap. 13. Videre mener vi at det bør fremgå tydelig i IAF at det bør gjøres helhetlig unntak fra anskaffelsesreglene i samsvar med EØS-avtalens artikkel 123 for disse teknologiområdene. Dette er i samsvar med etablert praksis f.eks. i Danmark. Samtidig kan det tenkes at anskaffelser faller inn under EØS-avtalens artikkel 123 også *utenfor* de prioriterte teknologiområdene. I slike tilfeller er det naturlig at anskaffelsesmyndigheten søker veiledning hos Forsvarsdepartementet og utnytter handlingsrommet så langt det lar seg gjøre. Oppsummert må IAF utformes slik at anskaffelsesmyndigheten i størst mulig grad blir i stand til å utnytte handlingsrommet i regelverket, i samsvar med praksis fra EU og politiske signaler. Vi understreker at vilkåret om at den kapasiteten som industrisamarbeidet sikrer må gjelde en «vesentlig sikkerhetsinteresse» i EØS-avtalen art. 123 er opp til norske myndigheter å fastsette, jf. EU-domstolens praksis.³

4. Kostnadskontroll

Formålet med kostnadskontroll er å finne riktig pris. FSi er av den oppfatning at dette må klart komme frem i IAF punkt 5-1.

Det er viktig at reglene knyttet til kostnadskontroll medfører at de kontraktene som er underlagt kostnadskontrollregimet sikrer balanse mellom Forsvarssektoren som kunde og leverandøren. I den sammenheng er det viktig at leverandøren sikres en mulighet for å oppnå en fortjeneste som er forretningsmessig forsvarlig for hver enkelt kontrakt. Praksis viser derimot at det er umulig å oppnå en forretningsmessig forsvarlig inntjening og risikokompensasjon med dagens regime og praksis. Dette ble også påpekt av FSi under høringsrunden av ARF i 2013. Vi tillater oss å vise til dette høringssvaret i sin helhet, særlig høringssvarets vedlegg 2.

³ EU-domstolens sak C-187/16 ÖS (storkammer) premiss 75. Samt fortalen til direktivet om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (forsvarsanskaffelsesdirektivet) premiss 16.

Balanserte regler, som sikrer en sunn og forsvarlig inntjening for virksomhetene, forutsetter at kompensasjonssatsene endres. Det understrekes at dette er særlig viktig for små og mellomstore bedrifters (SMB) mulighet til å kunne bli levedyktige leverandører til forsvarssektoren og for å videreutvikle og styrke leverandørkjedene i norsk forsvarsindustri. En opprettholdelse av både SMB'er og store bedrifter er videre en forutsetning for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser.

Kompensasjonssatsene må oppjusteres slik at man får en rimelig avkastning på investert kapital og en fortjeneste som samsvarer med den risiko anskaffelsesmyndigheten krever at leverandøren påtar seg. Som et minimum bør det aksepteres et fortjenestenivå som samsvarer med avkastningskravet som staten setter til de selskapene hvor de er eier. Det blir stadig viktigere for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser, i et marked med betydelig etterspørselsoverskudd, at Forsvarssektoren oppfattes som en attraktiv kunde av leverandørene.

Det vises i denne forbindelse til også til at andre nasjoner med kostnadskontrollregimer aksepterer et profittnivå på rundt 15 %, i tillegg til direkte og indirekte kostnader. Det er ingen rimelig grunn til at Norge ikke skal ha sammenlignbare betingelser. Når anskaffelsesmyndigheten delegerer kostnadskontrollen til en annen nasjons myndigheter, er det denne nasjonens regler som legges til grunn ved revisjon av kontrakter med Forsvarssektoren. Dette kan medføre urimelig forskjellsbehandling mellom norske og utenlandske leverandører.

FSi har ingen innsigelser slik utgangspunktet for gevinst er formulert i pkt. 5-1(2) og pkt. 5-4. Imidlertid fremkommer det av øvrige bestemmelser at gevinst ikke innebærer noen økonomisk fortjeneste i tråd med alminnelig ordlyd. Tvert imot er det i pkt. 5-8, 5-15 og 5-21 satt "likhetstegn" mellom gevinst og risikokompensasjon. Gevinst er etter vår vurdering vinning, fortjeneste eller utbytte. Tradisjonelt betegner gevinst at man har vunnet noe eller har tjent penger på en handel. Dette skal med andre ord representere et antatt økonomisk overskudd hos leverandøren når alle kostnader er fratrukket inntektene. Risikokompensasjon er derimot en kostnad, en "forsikringspremie" anskaffelsesmyndigheten betaler for at leverandøren skal ta en større eller mindre risiko i kontrakten. FSi foreslår at det i IAF innføres egne bestemmelser, adskilt fra bestemmelsene om kostnadsregimet, om hvordan gevinstpåslag på kontrakter skal forhandles.

I flere av bestemmelsene under kostnadskontroll i IAF er anskaffelsesmyndighetene gitt et handlingsrom, se f.eks. IAF punkt 5-19 Risikofradrag. Handlingsrommet er gitt for å kunne vurdere hver enkelt kontrakt konkret. FSi er kjent med at FMA Kontraktsrevisjon (KRK) har utviklet interne veiledninger som ikke er i henhold til dette. Der hvor det f.eks. er gitt et handlingsrom i forhold til fradrag for risiko på 30-0%, er KRK sin praksis å bruke middelveiden 15 % konsekvent på alle kontrakter. Det vil si at KRK ikke går inn i kontrakten og vurderer den konkrete bestemmelsen. Poenget med å angi

handlingsrom i IAF må være at det skal gjennomføres en konkret vurdering av risiko, tiltak og restrisiko, slik at reduksjonen gjenspeiler den konkrete situasjonen. Å behandle alle kontrakter likt vil i realiteten innebære en forskjellsbehandling av leverandørene.

5. Øvrige kommentarer

1. Kapittel 8 - Rettigheter og forholdet til Overordnet policy for forsvarssektorens forvaltning av rettigheter til immaterielle verdier (IP) og royalty

I tråd med intensjonen om å unngå dupliserte bestemmelser og avvik mellom ulike dokumenter, mener FSi at man med fordel kan fjerne deler av kapittel 8 til fordel for en henvisning til *Overordnet policy for forsvarssektorens forvaltning av rettigheter til immaterielle verdier (IP) og royalty*. (Policyen). Det kan være pedagogisk å innta de foreslåtte definisjonene i pkt. 8-2 (1), (2) og (4) med de presiseringer som fremkommer av vedlagte dokument med markerte endringer enten i Policyen eller i IAF. Underpunktene (3), (5) og (6) fremgår allerede av Policyen. FSi støtter at man etablerer en definisjon på "Grensesnittdokumentasjon". Dagens definisjon fremstår derimot for vid og må begrenses. Se forslag til endring i vedlagt dokument.

FSi mener at man enten i Policyen eller IAF bør avklare hva som anses som "salgspris". Det bør være *teknologiens* verdi som danner utgangspunktet for hva som regnes som salgspris, ikke om materialene i produktene som fremstilles er vesentlige eller marginale. Det bør videre tydeliggjøres at royalty ikke kan kreves to ganger, f.eks. både på systemnivå og underliggende komponentnivå. Policyen gir forutberegnelighet og klarhet for industrien. Dersom FD ønsker å innta i IAF forhold som overlapper med Policyen, bør man sørge for at man i størst mulig grad bruker samme ordlyd for å unngå at ordlyd i IAF skaper usikkerhet og tolkningstvil der Policyen har etablert forutberegnelighet.

2. Gjennomføringsgaranti

Det følger av IAF punkt 15- at anskaffelsesmyndigheten kan kreve betryggende sikkerhet om det er tvil om leverandørens finansielle stilling. FSi mener dette er en fornuftig tilnærming som innebærer at anskaffelsesmyndigheten må vurdere dette konkret i hvert enkelt tilfelle.

FSi er kjent med at det har utviklet seg en praksis hos FMA hvor det kreves at alle leverandører stiller enten en konserngaranti eller bankgaranti som gjennomføringsgaranti. Dette kravet stilles også til leverandører som er delvis statseid. Gjennomføringsgarantier har en kost, og denne kosten må bæres av anskaffelsesmyndighetene. Slike kostnader gir høyere pris på kontrakten uten at det gir lavere risiko eller økt operativ evne.

Et ubetinget krav om gjennomføringsgaranti gir også utfordringer for tilgang til forsvarskontrakter for små og mellomstore virksomheter, og krav om garanti kan være en hindring for disse.

Anskaffelsesmyndigheten bør i slike situasjoner vurdere andre, mer effektive virkemidler, som f.eks. muligheten til å få en begrenset rett til å ferdigstille prosjektet hjelp av tredjepart dersom leverandøren ikke klarer gjennomføre kontrakten.

Slik forslaget ligger nå er FSi usikre på om det foreligger en bevissthet rundt forskjellene mellom vilkår for og virkning av en selvskyldnergaranti og en påkravsgaranti. Dette må klargjøres.

6. Avslutning – Veien videre

Dette oversendelsesbrevet inneholder vesentlige forhold som FSi særskilt ønsker å understreke.

- FSi er opptatt av at det gjennomføres en helhetlig og strukturert oppdatering av regelverket i lys av rettslige, politiske og administrative føringer. IAF må være en del av et helhetlig regime for investeringer og anskaffelser som legger til rette for å gjennomføre den nasjonale forsvarsindustrielle strategien.
- FSi er opptatt av at vesentlige norske sikkerhetsinteresser ivaretas på en effektiv måte. Vi er usikre på om den foreslåtte tilnærmingen til bruken av EØS-avtalens artikkel 123 vil legge til rette for at handlingsrommet utnyttes fullt ut, slik regjeringen har lagt opp til bl.a i Hurdalsplattformen.
- FSi er opptatt av forutsigbarhet for leverandørmarkedet i forhold til både utvikling av nytt regelverk, men ikke minst håndhevelsen av det, herunder kontraktsgjennomføringen.

FSi ser frem til å videreføre dialogen med FD om den videre utvikling av rammebetingelsene for norsk forsvarsindustri og foreslår at det avtales et møte i nær fremtid der vi kan presentere og utdype våre innspill til det oppdaterte regelverket.

Med vennlig hilsen

Torbjørn Svensgård
Administrerende direktør
Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening/NHO

Vedlegg: Endringsforslag og kommentarer til forslag til IAF og BIF

Verifikasjon

Transaksjon 09222115557511036584

Dokument

20240219 Høringsuttalelse IAF

Hoveddokument

9 sider

Initiert på 2024-02-19 16:48:48 CET (+0100) av Torbjørn

Svensgård (TS)

Ferdigstilt den 2024-02-19 16:49:36 CET (+0100)

Underskriverne

Torbjørn Svensgård (TS)

Forsvars- og Sikkerhetsindustriens forening

torbjorn.svensgard@nho.no

Signert 2024-02-19 16:49:36 CET (+0100)

Denne verifiseringen ble utstedt av Scrive. Informasjon i kursiv har blitt verifisert trygt av Scrive. For mer informasjon/bevis som angår dette dokumentet, se de skjulte vedleggene. Bruk en PDF-leser, som Adobe Reader, som kan vise skjulte vedlegg for å se vedleggene. Vennligst merk at hvis du skriver ut dokumentet, kan ikke en utskrevet kopi verifiseres som original i henhold til bestemmelsene nedenfor, og at en enkel utskrift vil være uten innholdet i de skjulte vedleggene. Den digitale signeringsprosessen (elektronisk forsegling) garanterer at dokumentet og de skjulte vedleggene er originale, og dette kan dokumenteres matematisk og uavhengig av Scrive. Scrive tilbyr også en tjeneste som lar deg automatisk verifisere at dokumentet er originalt på: <https://scrive.com/verify>

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Dato
Departement Forsvarsdepartementet
Avd/dir Avd. for investeringer
Publisert
Ikrafttredelse
Sist endret
Endrer
Gjelder for
Hjemmel FOR-2004-08-20-1208
Kunngjort
Rettet
Korttittel Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 1

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Innholdsfortegnelse

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF).....	1
Innholdsfortegnelse	2
Del I. Grunnleggende og administrative bestemmelser	3
Kapittel 1. Formål, virkeområde, ansvar og myndighet	3
Kapittel 2. Etske retningslinjer og generelle krav til saksbehandlingen.....	5
Kapittel 3. Etikk og bærekraft i anskaffelser	6
Kapittel 4. Administrative bestemmelser.....	7
Del II. Kostnadskontroll og kontraktsvilkår.....	11
Kapittel 5. Kostnadskontroll.....	11
Kapittel 6. Kontraktstyper	21
Kapittel 7. Betaling	22
Kapittel 8. Rettigheter	24
Kapittel 9. Materiell og anlegg som holdes av forsvarssektoren.....	27
Kapittel 10. Innsyn.....	27
Kapittel 11. Valuta.....	28
Kapittel 12. Industrisamarbeid ved anskaffelser fra utlandet.....	28
Del III. Forsvarssektorens anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123 og artikkel 33	29
Kapittel 13. Bruk av EØS-avtalen artikkel 123 og 33	30
Kapittel 14. Anskaffelsesprosedyrer.....	30
Kapittel 15. Krav til leverandører	31
Kapittel 16. Konkurransgrunnlag	32
Kapittel 17. Gjennomføring av anskaffelser.....	33
Kapittel 18. Protest mot gjennomføring av anskaffelsesprosess	36
Kapittel 19. Teknologiske kompetanseområder	36
Vedlegg	38

Hjemmel: Fastsatt av Forsvarsdepartementet xx. måned 2023 med hjemmel i delegeringsvedtak 20. august 2004 nr. 1208, jf. lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser.

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren

Forsvarsdepartementet har foretatt en oppdatering av anskaffelsesregelverket for forsvarssektoren (ARF). Oppdateringen har vært nødvendig for å sikre at instruksene reflekterer utvikling innenfor offentlige anskaffelser samt andre endringer i tilliggende regelverk og retningslinjer.

ARF ble opprinnelig iverksatt 1. september 2004, basert på en grundig revisjon av de tidligere Bestemmelser vedrørende Anskaffelser til Forsvaret (BAF). ARF ble deretter revidert per 14. mars 2008, 25. oktober 2013 og 28. august 2017. IAF er en intern instruks og gjelder for Forsvarsdepartementet med underliggende etater, Forsvaret, Forsvarsbygg, Forsvarsmateriell og Forsvarets forskningsinstitutt.

IAF skal sikre forsvarlig forvaltning og mest mulig ensartet praksis i anskaffelser til forsvarssektoren med fokus på anskaffelser som ikke følger ordinært regelverk for offentlige anskaffelser. Instruksene skal bidra til å sikre at forsvarssektoren opptrer med høy etisk standard og integritet.

Investeringer og driftsanskaffelser i forsvarssektoren skal bidra til en balansert og kostnadseffektiv utvikling av sektoren i henhold til politiske vedtak, herunder når det gjelder beredskap og Forsvarets operative evne. Det er grunn til å understreke det særlige ansvar som påhviler forsvarssektorens ledere for å påse at anskaffelsesvirksomheten gjennomføres innenfor rammen av lov- og anskaffelsesregelverk.

Forsvarsdepartementet, xx. måned 2023.

Anders Melheim
ekspedisjonssjef

Del I. Grunnleggende og administrative bestemmelser

Kapittel 1. Formål, virkeområde, ansvar og myndighet

Pkt. 1-1. Formål

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF) skal sikre en ensartet praksis og forsvarlig forvaltning i anskaffelser til forsvarssektoren. Videre skal IAF sammen med lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrifter bidra til at Forsvarsdepartementet med underliggende etater tilrettelegger og gjennomfører anskaffelsesvirksomheten i forsvarssektoren på en slik måte at allmennheten har tillit til at forsvarssektoren opptrer med stor integritet, og at anskaffelsene skjer på en samfunnstjenlig måte.

Pkt. 1-2. Anskaffelsesmyndigheter som omfattes

(1) IAF gjelder for forsvarssektoren. Med forsvarssektoren menes Forsvarsdepartementet med underliggende etater.

Pkt. 1-3. Rettslig status

IAF har rettslig status som intern instruks, og gir i seg selv ingen rettigheter eller plikter til tredjepart, herunder leverandører eller potensielle leverandører. Dersom noen av bestemmelsene skal inngå som en del av avtale eller kontrakt, må dette uttrykkelig fremgå av avtaledokumentene.

Pkt. 1-4. Sammenheng med øvrig regelverk for offentlige anskaffelser

- (1) Anskaffelser til forsvarssektoren skal følge LOA med forskrifter (heretter anskaffelsesregelverket), dersom det ikke foreligger unntak fra anskaffelsesregelverkets virkeområde.
- (2) Anskaffelsesregelverket gjelder ikke dersom vilkårene i EØS-avtalens artikkel 33 og artikkel 123 er oppfylt. Slike anskaffelser skal skje etter fremgangsmåter i FOSA så langt det passer og for øvrig i samsvar med i IAF.
- (3) Begrunnelse for unntak fra anskaffelsesregelverket skal fremgå av anskaffelsesprotokollen.
- (4) For anskaffelser der Forsvarsdepartementet beslutter anskaffelsesstrategi, vil valg av regelverk, eventuelt

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 3

Kommentert [A1]: Viktig at ordlyden i ARF'en er tilstrekkelig klar til at man unngår tolkningstvil. Ved tolkningstvil må man falle tilbake på alminnelig rettskildelære og rettspraksis knyttet til kontraktstolkning.

Kommentert [A2R1]: Hvis dette dekkes i oversendelsesbrev, kan det tas ut her.

Kommentert [A3]: Vi foreslår en presisering av denne bestemmelsen som følger i teksten.

slettet: Der anskaffelsen ikke hjemles EØS-avtalens artikkel 33 eller 123 skal alle anskaffelser til forsvarssektoren

slettet: skal følge LOA med forskrifter (heretter anskaffelsesregelverket)

slettet:

slettet: <#>Utgangspunktet er at enhver anskaffelse skal skje iht. konkurranseprinsippet med mindre andre hensyn er mer tungtveiende.

slettet: <#>Anskaffelsesregelverket skal ikke anvendes der det følger av EØS-avtalens artikkel 33 eller artikkel 123. Anskaffelser som faller inn under teknologiområdene angitt under pkt. ... er vurdert å være relevant for å opprettholde og videreutvikle industriell kompetanse innenfor de definerte teknologiske kompetanseområdene og trenger ikke ytterligere vurdering. Hvor Forsvarsdepartementet eller anskaffelsesmyndigheten mener en kontrakt omfattes av unntaksbestemmelsene i anskaffelsesregelverket, eller det er behov for å gjøre unntak fra regelverket for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser, må dette påberopes i hvert enkelt tilfelle og begrunnes konkret. Vurderingen av de momenter som legges til grunn, begrunnelsen skal fremgå beskrives i av anskaffelsesprotokollen.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

begrunnelse for å anvende unntaksbestemmelser, fremgå av oppdraget.

Pkt. 1-5. Anskaffelser som omfattes

- (1) IAF gjelder for vare-, tjeneste- eller bygge- og anleggskontrakter til forsvarssektoren.
- (2) IAF gjelder ikke ved tildeling av offentlig støtte eller ved egenregi.

Pkt. 1-6. Anvendelsesområde for IAFs ulike deler

(1) Bestemmelsene i IAF del I og del II gjelder for alle anskaffelser til forsvarssektoren. **Ved eventuell motstrid mellom bestemmelser i IAF og LOA, FOA og FOSA, vil LOA, FOA og FOSA ha forrang.**

(2) IAF del III gjelder for forsvarssektorens anskaffelser der det kan gjøres helt eller delvis unntak fra anskaffelsesregelverket med hjemmel i:

- a. EØS-avtalen artikkel 123
- b. **▼**
- c. EØS-avtalen artikkel 33.

Pkt. 1-7. Ansvar og myndighet

(1) Forsvarsministeren har det konstitusjonelle ansvar for forvaltningen i forsvarssektoren og kan gripe inn i saksbehandlingen på ethvert trinn.

(2) Forsvarsdepartementet:

- a. gir de overordnede rammebetingelser for gjennomføring av anskaffelser,
- b. har det overordnede ansvaret for det internasjonale myndighetssamarbeidet som er etablert i forsvarssektoren,
- c. ivaretar kontakten mot andre lands forsvarsdepartementer, herunder har ansvaret for avtaler på myndighetsnivå,
- d. har ansvaret for å ivareta industrielle aspekter av spesiell betydning for nasjonal sikkerhetsinteresse knyttet til anskaffelsen, herunder spesielt om dette krever særskilte tiltak når det gjelder valg av anskaffelsesprosedyre og regelverk ifm. fremskaffelser av materiell, bygg og anlegg,
- e. har det overordnede ansvar for samarbeid mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien, og kan innvilge støtte til markedsføringstiltak etter en nærmere vurdering av statens økonomireglement og anskaffelses- og statsstøtteregelverket,
- f. inngår eventuelle industrisamarbeidsavtaler i forbindelse med anskaffelser av forsvarsmateriell fra utlandet i tilfeller der **kapittel 12** kommer til anvendelse,

(3) Anskaffelsesmyndigheten har til oppgave å forberede og gjennomføre de konkrete anskaffelser, samt gjennomføre kontraktsadministrasjon og foreta oppgjør. Anskaffelsesmyndigheten skal etablere og vedlikeholde interne rutiner og prosesser som ivaretar regelverk for offentlige anskaffelser, herunder IAF.

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 4

formaterte: Ikke Utheving

Kommentert [A4]: Foreslått flyttet fra pkt. 1-6 siste ledd, da forrangsbestemmelsen kun kan gjelde del I og del II.

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

Kommentert [A5]: Følger direkte av EØS-avtalens artikkel 123.

slettet: . jf. LOA § 3, FOA § 2-2 første ledd bokstav a og FOSA § 1-3 andre ledd bokstav a,

slettet: <#>Bestemmelsene i IAF del I og II gjelder i tillegg til lov om offentlige anskaffelser (LOA) og forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) samt forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA).
Ved eventuell motstrid mellom bestemmelser i IAF og LOA, FOA og FOSA, vil LOA, FOA og FOSA ha forrang.

slettet: på

slettet: smateriell

formaterte: Ikke Utheving

slettet: Anskaffelsesmyndigheten skal følge de til enhver tid gjeldende anskaffelsesregelverk og styringsdokumenter for anskaffelsesvirksomheten i forsvarssektoren.

Kommentert [A7]: Interne rutiner og prosesser må ikke begrense handlingsrommet.

slettet: Disse skal representere beste praksis og bygge på veiledning utgitt i tilknytning til forskrifter for offentlige anskaffelser og veiledning som kan hentes fra anskaffelser.no som administreres av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ).

slettet: ¶

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Pkt. 1-8. Endring av IAF – kompetanse og saksbehandlingsregler

Forsvarsdepartementet vurderer og innfører endringer i instruksens løpende.

Offentlige og private virksomheter, samt interessegrupper skal gis anledning til å uttale seg før endringer iverksettes.

Vesentlige endringer i IAF skal forelegges Finansdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Riksrevisjonen til uttalelse. Slike endringsforslag kan ikke iverksettes av Forsvarsdepartementet før det er omforent med de berørte departementer. Dersom det ikke oppnås enighet om teksten i et endringsforslag mellom Forsvarsdepartementet på den ene side og de berørte departementer på den andre side, må endringsforslaget fremmes for regjeringen til avgjørelse.

Kommentert [A9]: Selv om dette skal være en intern instruks, har den stor betydning for virksomhetene, og prinsippet i fvl. § 37 bør ivaretas.

formaterte: Ikke Utheving

Kapittel 2. Etsiske retningslinjer og generelle krav til saksbehandlingen

Pkt. 2-1. Generelt

Ansatte i forsvarssektoren skal opptre i samsvar med god forretningsskikk og sikre en høy forretningsetisk standard i sin saksbehandling i alle faser i anskaffelsesprosessen.

Forsvarssektorens ansatte skal etterleve de etiske retningslinjene som gjelder for statstjenesten generelt, og for forsvarssektoren spesielt. Innleid personell og konsulenter til forsvarssektoren regnes her som ansatte. Etsiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren fremgår av **vedlegg 1**.

Pkt. 2-2. Varsomhet overfor leverandører med tilsatt personell fra forsvarssektoren

(1) Det skal utvises særlig aktsomhet overfor leverandører som i løpet av den senere tid har tilsatt personell, som i løpet av de siste to år har vært ansatt i forsvarssektoren. Personell som har vært ansatt i Forsvarsdepartementet eller i forsvarssektoren de siste to år, skal som hovedregel ikke benyttes i direkte kontakt med forsvarssektoren i en anskaffelsesprosess (forberedelse til og tildeling av kontrakt el. tilsv.). Samme retningslinjer gjelder for personer som har gått av med alderspensjon. Unntak kan gjøres av Forsvarsdepartementet hvis forbudet mot slik kontakt framstår som helt urimelig. Forsvarssektorens leverandører må aktivt gjøres oppmerksom på dette forhold. **Det vises til IAF Pkt. 3-5.**

Kommentert [A10]: Overskriften ikke helt dekkende mtp. at dette også gjelder forsvarssektorens ansatte.

Kommentert [A11]: Må ikke være så strengt at det i praksis innebærer yrkesforbud.

(2) Fra forsvarssektorens side må det også tas spesielle hensyn i anskaffelsesprosessen. Det kan være aktuelt å frita personell i forsvarssektoren fra å delta i slike oppgaver, der de har vært nære kolleger med den/de som representerer en eller flere av aktuelle leverandører. Spesielt skal reglene om habilitet til forsvarssektorens saksbehandlere vurderes. Det vises til forvaltningslovens §§ 6 – 10.

(3) Ansatte i forsvarssektoren kan ikke delta i konkurranse eller inngå kontrakt om anskaffelse med den administrasjon hvor han gjør tjeneste. Og heller ikke opptre som konsulent eller som representant for leverandør overfor den administrasjon hvor vedkommende gjør tjeneste.

Pkt. 2-3. Sikkerhetsgraderte anskaffelser

Ved anskaffelse av varer og tjenester, bygg- og anlegg, skal anskaffelsesmyndigheten vurdere behovet for å sikkerhetsgradere anskaffelsen eller deler av den, jf. sikkerhetsloven § 9-1 til § 9-4 og forskrift 20. desember 2018 nr. 2053 om virksomhetens arbeid med forebyggende sikkerhet.

Pkt. 2-4. Innsidehandel

(1) Med hjemmel i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel 29. juni 2007 nr. 75 er innsidehandel forbudt, dvs. at det eksempelvis er forbudt å misbruke prissensitiv, ikke allmenn tilgjengelig selskapsinformasjon gjennom kjøp og/eller salg av verdipapir.

(2) Ansatte som har kjennskap til slik informasjon om selskaper forsvarssektoren har forbindelse med, skal avstå fra å eie aksjer i disse selskapene og må utvise stor forsiktighet ved kjøp av salg av aksjer.

(3) Personell i forsvarssektoren skal følge de til enhver tid gjeldende rutine for behandling av innsideinformasjon i sektoren.

formaterte: Engelsk (USA)

slettet: bør

slettet: sterkt vurdere å

Pkt. 2-5. Deltagelse i markedsføring

Deltagelse av forsvarssektorens personell i markedsføring for spesielle produkter eller leverandører skal godkjennes av Forsvarsdepartementet. Forsvarsdepartementet kan etter søknad gi tillatelse til at relevant

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 5

personell deltar i markedsføring av forsvars og forsvarsrelaterte produkter. Personellet skal ikke under noen omstendigheter motta godtgjørelse for markedsføring. Reise og oppholdsutgifter skal dekkes av forsvarssektoren. Det vises for øvrig til «Ethiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren».

Pkt. 2-6. Forsvarssektoren som referanse

På anmodning fra leverandør kan forsvarssektoren og dets personell stå som referanse for et produkt, forutsatt at forsvarssektoren enten selv har anskaffet samme produkt fra samme leverandør eller har deltatt i utviklingen av produktet. Forsvarssektorens kontaktperson skal være en person som har den nødvendige kjennskap til produktet og forsvarssektorens erfaringer med dette. Slik referansevirksomhet skal være saklig og objektiv fra forsvarssektorens side, upåvirket av leverandørens oppfatninger av produktet, og skal godkjennes på relevant ledelsesnivå. Godtgjøring for å stille som referanse skal ikke mottas i noen form.

Pkt. 2-7. Rapportering av uregelmessigheter

Ansatte i forsvarssektoren har rett til å melde fra til nærmeste overordnede om alle forhold som kan innebære brudd på gjeldende regler og bestemmelser, jf. arbeidsmiljøloven pkt. 2-4. I forhold som gjelder korrupsjon vil det være særlig viktig at det gis så nøyaktig og utfyllende informasjon som mulig om både giver og mottaker av den utilbørlige fordel. Personell som mener seg utsatt for korrupsjonsforsøk, utilbørlig press eller forsøk på dette, skal umiddelbart rapportere dette til nærmeste overordnede.

Pkt. 2-8. Varsling om kritikkverdige forhold

Dersom rapportering til overordnede ikke fører frem, bør ansatte i forsvarssektoren varsle om kritikkverdige forhold iht. etatens retningslinjer for varsling eller offentlig kontroll- eller tilsynsmyndighet.

Kapittel 3. Etikk og bærekraft i anskaffelser

Pkt. 3-1. Ethisk handel

(1) I enhver anskaffelse til forsvarssektoren som overstiger terskelverdi for statlige myndigheters vare- og tjenestekontrakter, skal det fremgå av kontraktsvilkårene at leverandøren og underleverandører skal opptre i samsvar med grunnleggende krav til bærekraft, herunder etisk handel, antikorrupsjon og sosialt ansvar, herunder nasjonal lovgivning, FN-konvensjoner og ILO-konvensjoner. Dette inkluderer forbudet mot barnearbeid, jf. FNs barnekonvensjon artikkel 32, ILO-konvensjoner nr. 138 og 182, slavearbeid, jf. ILO-konvensjoner nr. 29 og 105, og diskriminering, jf. ILO-konvensjoner nr. 100 og 111, og retten til å organisere seg og gjennomføre kollektive forhandlinger, jf. ILO-konvensjoner nr. 87 og 89. Kontraktsvilkårene skal også inntas for alle anskaffelser innenfor risikoutsatte bransjer, herunder bygge- og anleggsarbeid, renhold og transporttjenester.

(2) Anskaffelsesmyndigheten skal i tillegg vurdere å benytte andre særlige vilkår som omhandler lønns- og arbeidsvilkår for gjennomføringen av kontrakten, forutsatt at disse er forenlige med EØS-avtalen og er angitt i kunngjøringen eller konkurransegrunnlaget. For risikoutsatte bransjer skal anskaffelsesmyndigheten kontraktsfeste retten til innsyn i dokumentasjon på personnivå.

Myndigheten kan også sette krav om leverandøren foretar aktsomhetsvurderinger.

(3) Det skal være et kontraktsvilkår at kvalifikasjonskravene knyttet til etisk handel skal være oppfylt gjennom hele kontraktsperioden.

(4) Den anskaffende myndighet er selv ansvarlig for å vurdere hvilke sanksjonsmidler som skal kontraktsfestes ved brudd på de ovenfor nevnte bestemmelser. Den anskaffende myndighet skal vurdere hvilke tiltak som er nødvendig for å følge opp at leverandøren og underleverandører opptre i samsvar med de ovenfor nevnte bestemmelser.

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 6

Kommentert [A12]: Det bør ryddes i dette kapittelet. Bærekraft består av 3 elementer - ESG, og det etiske er en del av Governance. Anbefaler derfor å gi en definisjon av bærekraft

Kommentert [A13]: Konsekvent språkbruk. Følgende brukes:
* terskelverdi for statlige myndigheters vare- og tjenestekontrakter (1,3 MNOK. Hva med bygg og Anlegg? 2 MNOK??) (For forsvars- og sikkerhetsanskaffelser er ny terskelverdi for vare- og tjenestekontrakter 4,5 millioner og bygge- og anleggskontrakter 56 millioner.)
* under EØS- terskelverdiene
* gjeldende nasjonale terskelverdi

Er disse verdiene klare? Veilederen har ingenting om dette

Kommentert [A14]: Terskelverdi er kun angitt i forskriftene til LOA. Terskelverdi er heller ikke definert og det kan være flere terskelverdier i en forskrift. Menes EØS-terskelverdi?

Kommentert [A15]: Hva menes med "grunnleggende krav til bærekraft"?

Kommentert [A16]: FSI ser ikke behovet for egne kontraktskrav i tillegg til åpenhetsloven. Se mer om dette i oversendelsesbrevet.

slettet: ref <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/26/3/2022/09/Innforing-i-aktsomhetsvurderinger.pdf>

slettet: Anskaffelsesmyndigheten skal påse at leverandører som er omfattet av åpenhetsloven følger kravene i lov om åpenhet.
<https://www.forbrukertilsynet.no/apenhetsloven/hvem-er-omfattet-av-apenhetsloven>

slettet: [/www.forbrukertilsynet.no/apenhetsloven/hvem-er-omfattet-av-apenhetsloven](https://www.forbrukertilsynet.no/apenhetsloven/hvem-er-omfattet-av-apenhetsloven)

slettet: [-av-apenhetsloven](https://www.forbrukertilsynet.no/apenhetsloven/hvem-er-omfattet-av-apenhetsloven)

slettet: [av-apenhetsloven](https://www.forbrukertilsynet.no/apenhetsloven/hvem-er-omfattet-av-apenhetsloven)

Kommentert [A17]: Til pkt. 3-1(4) bemerkes det at det må fremkomme av tilbudsforespørsel/konkurransegrunnlag og kontrakt dersom anskaffelsesmyndigheten stiller konkrete krav knyttet til innsyn og rapportering, samt ev. kontraktsreaksjoner som kan iverksettes ved brudd på konkrete regler eller kontraktsbestemmelser. Det kan være en fordel å bruke "kontraktsreaksjoner" i stedet for "sanksjonsmidler" som kan oppfattes som offentligrettslige virkemidler som ivaretas av andre myndighets/tilsynsorgan.

slettet: benyttes

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

(5) Den anskaffende myndighet kan også benytte seg av denne bestemmelsen for anskaffelser under EØS-terskelverdiene i de tilfellene dette etter en konkret proporsjonalitetsvurdering er hensiktsmessig og relevant etter hva som skal anskaffes.

formaterte: Ikke Utheving

Pkt. 3-2. Korrupsjonsforebygging

Ved enhver anskaffelse til forsvarssektoren som har en antatt verdi på over den til enhver tid gjeldende nasjonale terskelverdi for kunngjøring, skal anskaffende myndighet stille som kontraktsvilkår at leverandøren har iverksatt tiltak eller har systemer i sin virksomhet som skal forebygge korrupsjon og påvirkningshandel.

Pkt. 3-3. Tiltak for å motvirke arbeidslivskriminalitet

(1) Offentlige oppdragsgivere har som innkjøper av varer og tjenester et særskilt ansvar for å motvirke arbeidslivskriminalitet.

(2) Anskaffelsesmyndigheten skal så langt det er mulig hindre at useriøse og kriminelle aktører får tilgang til kontrakter. Innsatsen skal rettes der risikoen for arbeidslivskriminalitet er størst. Det skal gjennomføres en konkret risikovurdering for hver anskaffelse eller for hver kategori av anskaffelser, og der risikoen er høy skal det stilles spesielle krav i kontraktene. Det skal være rutiner for oppfølging og sanksjonering av kontraktsbrudd i slike anskaffelser. Alle tilfeller av arbeidslivskriminalitet skal rapporteres til kontrollmyndighetene og/eller politiet.

formaterte: Ikke Utheving

Pkt. 3-4. Klima og miljøhensyn

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal tidlig i enhver anskaffelse kartlegge anskaffelsens påvirkning på klima- og miljø. Denne skal danne grunnlaget for kravstilling.

Det skal vurderes om det skal settes klima- og miljømål for anskaffelsen, og defineres hvilke mål som ønskes oppnådd med den enkelte anskaffelse.

(2) Det skal vurderes hvilke klima- og miljøkrav som skal stilles til leverandører av EBA, tjenester og materiell, og hvilke klima- og miljøkrav som skal stilles til kontraktsgjenstanden. Klima- og miljøkrav skal stilles på grunnlag av kontraktsgjenstandens klima- og miljøpåvirkning under produksjon, transport, bruk og avhending.

(3) Ved anskaffelser etter del III bør Forsvarssektoren innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlig løsninger der dette er relevant.

slettet: s

Pkt. 3-5. Etisk egenerklæring for leverandører til forsvarssektoren

(1) Ved anskaffelse til forsvarssektoren som har en anslått verdi som overstiger terskelverdi for statlige myndigheters vare- og tjenestekontrakter, skal etisk egenerklæring for leverandører til Forsvarsdepartementet med underliggende etater, vedlegges forespørselen/konkurransegrunnlaget, eller tilsendes leverandøren i god tid for tilbudsinnlevering. Etisk egenerklæring for leverandører til Forsvarsdepartementet med underliggende etater finnes som vedlegg 2 og 3 til IAF. Hvis det gjennomføres flere anskaffelser fra den samme leverandøren i løpet av en periode på 1 år regnet fra datoen for inngåelse av den første kontrakten, er det ikke nødvendig å vedlegge den etiske egenerklæringen for de resterende anskaffelsene. Beregningen av anskaffelsens antatte verdi, skal foretas etter bestemmelsen om beregning av anskaffelsens verdi, som følger av forskrift om offentlige anskaffelser.

(2) Den etiske egenerklæringen følger som vedlegg 2 (norsk versjon) og vedlegg 3 (engelsk versjon).

Kapittel 4. Administrative bestemmelser

Pkt. 4-1. Sluttbrowsersertifikat – «End User Certificate»

Dersom en utenlandsk leverandør krever sluttbrowsersertifikat – «End User Certificate» (EUC) skal vedkommende nasjons/leverandørs egne skjema nyttes for dette. Dersom leverandøren ikke stiller spesielle

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 7

krav til utformingen skal forsvarssektorens EUC-blanketter benyttes. Avgitt sluttbrukersertifikat må knyttes til artikkelen i logistikksystemet og til kontrakten i arkivet.

Pkt. 4-2. Forsikring

(1) Staten er selvsassurandør og forsikring skal normalt ikke tegnes for forsvarssektorens regning, med mindre det foreligger særskilt grunnlag for å tegne enkelt forsikring.

(2) Vurdering om hvorvidt særskilt forsikring bør tegnes treffes av anskaffelsesmyndigheten. Endelig avgjørelse om hvorvidt særskilt forsikring skal tegnes, treffes av Finansdepartementet.

Pkt. 4-3. Behandling av søksmål, forliksklage, stevninger med mer

(1) Varsel om søksmål, forliksklager og stevninger skal oversendes Forsvarsdepartementet som rette adressat. Kun Forsvarsdepartementet kan kvittere for slike henvendelser.

(2) Klager fra Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) eller EFTA Surveillance Authority (ESA) videreføres fra Forsvarsdepartementet.

(3) Ved behov for å oversende varsel om søksmål, ta ut forliksklage eller eventuelt stevning skal saken fremsendes Forsvarsdepartementet for videre behandling.

Pkt. 4-4. Fremsendelser til Forsvarsdepartementet

I forbindelse med iverksetting og gjennomføring av alle anskaffelser skal følgende saker med begrunnelse fremsendes til Forsvarsdepartementet for godkjenning:

- a. Når det avtales betalingsbetingelser med forskudd på over en tredjedel av kjøpesummen eks. mva., eller forskuddet utgjør mer enn 100 000 000 NOK eks. mva.
- b. Når anskaffelsesmyndigheten mener det er behov for å gjøre helt unntak fra anskaffelsesregelverket med hjemmel i anskaffelse som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123, og anskaffelsen er planlagt gjennomført uten konkurranse der konkurranse kunne vært mulig (jf. 13-2, 1 ledd, bokstav a), uten at dette fremgår av fullmakt fra Forsvarsdepartementet.
- c. Når det er tvil om EØS-avtalen artikkel 123 gir hjemmel til å gjøre helt eller delvis unntak fra anskaffelsesregelverket. Det skal begrunnes hvorfor det er nødvendig å gjøre helt eller delvis unntak, og hvorfor ikke de sikkerhetsinteressene som gjør seg gjeldende kan ivaretas ved å følge FOSA.
- d. Sikkerhetsgraderte anskaffelser fra leverandør i land hvor Norge ikke har bilateral sikkerhetsavtale (MoU).
- e. Øvrige saker som anskaffelsesmyndigheten bør forstå skal fremsendes Forsvarsdepartementet for godkjenning, herunder anskaffelser som departementet har forbeholdt seg retten til å godkjenne.
- f. Når anskaffelsesmyndigheten vurderer at det må stilles krav til leverandøren om industrielt samarbeid. Et krav om industrisamarbeid forutsetter at EØS-artikkel 123 gir hjemmel til å stille kravet, med mindre forskriftene til LOA eller LOA ikke får anvendelse på kontrakten eller leverandøren ikke er rettighetshaver etter anskaffelsesregelverket, jf. LOA § 3..
- g. Hvis det besluttes bistand fra eksternt juridisk rådgiver skal anmodning om den eksterne bistanden fremsendes til Forsvarsdepartementet for vurdering og eventuell innvilgelse

Anmodninger om godkjenning skal fremmes skriftlig, og må inneholde alle opplysninger som har betydning for departementets behandling av saken.

Pkt. 4-5. Samarbeid med eksternt juridisk rådgiver, herunder Regjeringsadvokaten

Utgangspunktet er at forsvarssektoren skal løse juridisk problemstillinger internt i egen organisasjon.

Bistand fra eksternt juridisk rådgiver kan imidlertid benyttes hvor anskaffelsens karakter tilsier behov for bistand.

Anmodning om bistand fra eksternt juridisk rådgiver fremsendes til Forsvarsdepartementet for vurdering og eventuell innvilgelse.

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 8

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

Kommentert [A18]: Må oppdateres

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Pkt. 4-6. Rapportering til Forsvarsmateriell

Alle avtaler som inneholder vilkår der royalt tilfaller forsvarssektoren, skal sendes til Forsvarsmateriell kontraktrevisjonsseksjonen.

Pkt. 4-7. Anskaffelsesmyndigheten

(1) Anskaffelsesmyndighet skal benyttes som betegnelse på avdelinger og personer på alle nivå som er delegert fullmakt til å forplikte forsvarssektoren ved å inngå avtale om kjøp av varer og/eller tjenester, bygg og anlegg.

(2) Anskaffelsesmyndigheten plikter å utarbeide, vedlikeholde og oppdatere gjeldende maler, blanketter, standarder, prosedyrer og veiledere for anskaffelser og kontrakter. I så stor grad som mulig skal anskaffelsesmyndigheten bruke kontraktstandarder som leverandørene kjenner.

(2) Anskaffelsesfunksjonen skal normalt være delt i to, den fagtekniske og den merkantile. Dette skal gjelde prinsipielt for alle innkjøp. Denne todelingen skal medvirke til at anskaffelsene blir balansert mellom de teknisk/operative krav og merkantile krav, samt at anskaffelsen foretas i samsvar med gjeldende regelverk. Den merkantile funksjon har et spesielt ansvar for å følge opp sistnevnte. Der det organisasjonsmessig ikke kan skilles mellom disse to funksjonene (for eksempel ved mindre avdelinger), kan begge funksjoner utøves av en og samme enhet/person.

(3) Funksjonene skal samarbeide tett i alle faser av anskaffelsesprosessen som beskrevet i instruksens øvrige bestemmelser.

(4) Den fagtekniske funksjonen skal supplere de operative krav til leveransen med tekniske krav. Fagteknisk funksjon skal videre evaluere de tekniske egenskaper i tilbudet, samt godkjenne leveransen. Dersom anskaffelsen er organisasjonsmessig et anskaffelsesprosjekt, skal prosjektlederen godkjenne leveransen.

(5) Den merkantile funksjonen skal utforme de merkantile og juridiske krav til anskaffelsen og ha kontakt med leverandørmarkedet. Innhentning av bindende tilbud skal kun foretas av den merkantile funksjon. Den merkantile funksjonen skal evaluere de merkantile og juridiske egenskaper ved tilbudet.

(6) Godkjenning av kontrakten skal gjøres av den som er gitt resultatansvar for de leveranser kontrakten bidrar til. Formell inngåelse gjennom underskrift av kontrakten skal ivaretas av merkantil funksjon.

(7) Kun representanter for merkantil funksjon har fullmakt til å underskrive kontrakter/bestillinger (bestillingsmyndighet) på vegne av og forplikte forsvarssektoren. Slik signering skal kun skje av personell som er fast ansatt i forsvarssektoren, og som er gitt fullmakt. Innleide konsulenter kan ikke, muntlig eller skriftlig, forplikte forsvarssektoren.

Pkt. 4-8. Riksrevisjonen

(1) Riksrevisjonen er Stortingets kontrollorgan. Den har som oppgave å føre kontroll med at statens midler brukes og forvaltes på en økonomisk forsvarlig måte og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

(2) I henhold til lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen pkt. 12 kan Riksrevisjonen, uten hinder av taushetsplikt, kreve enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument og foreta de undersøkelser som den finner nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver. Det er bl.a. nødvendig at Riksrevisjonen sikres adgang til de samme opplysninger mv. hos leverandørene som anskaffelses- og kontraktrevisjonsorganet må ha for sin kontrollvirksomhet.

Pkt. 4-9. Samarbeid med øvrige statlige etater

Anskaffelsesmyndighetene skal på forespørsel gi statens organer opplysninger om leverandører og kontrakter såfremt forretningshemmeligheter derved ikke røpes og hensyn tas til militært hemmelighold, se sikkerhetsloven med forskrifter, offentleglova og forvaltningsloven. Organer som mottar opplysninger skal varsles om at de er ansvarlige for at de gitte opplysninger ikke misbrukes.

Pkt. 4-10. Særlige fagområder

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 9

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Forsvarssjefen som etatssjef og øvrige etatssjefer skal utforme interne retningslinjer som ivaretar behovet for at forsvarssektoren utfører kvalitetssikring, kodifisering, kontraktrevisjon, standardisering, og sikkerhetsgraderte anskaffelser, og for å oppfylle internasjonale forpliktelser innen disse fagområdene.

Pkt. 4-11. Samarbeid med utenlandske myndigheter

(1) Ved innkjøp fra utlandet hvor innkjøpsprisen (kontraksprisen) er betydelig, bør assistanse av vedkommende lands offentlige anskaffelsesmyndigheter søkes. Etablering av slik assistanse skal skje ved at anskaffelsesmyndigheten sender anmodning om assistanse til Forsvarsdepartementet som vil formidle den til vedkommende myndighet, hvis ikke annen fremgangsmåte skulle være fastsatt i regjeringsavtale.

(2) Svar på forespørsler om samarbeid eller utveksling av informasjon om anskaffelser fremsatt på vegne av fremmede makters regjeringer og deres organer skal sendes gjennom Forsvarsdepartementet.

(3) Anmodninger om tjenester innen kodifisering, kvalitetssikring og kostnadskontroll, som skal utføres av utenlandske myndigheter, fremmes gjennom Forsvarsmateriell.

formaterte: Ikke Utveiving

Pkt. 4-12. Felles avtaler i regi av Statens innkjøpscenter

Statens innkjøpscenter skal inngå og forvalte felles avtaler for statlige virksomheter. Etatene i forsvarssektoren med unntak av Forsvaret skal benytte seg av disse avtalene så lenge det ikke er meldt fravalg. Forsvaret benytter avtalene så langt det er mulig og hensiktsmessig. Forsvarsdepartementet kan bestemme at rammeavtaler som departementet eller underliggende etater har inngått, skal benyttes av samtlige etater i forsvarssektoren.

formaterte: Norsk (nynorsk)

Pkt. 4-13. Kjøp fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

For alle oppdrag som utføres av FFI for øvrige etater i forsvarssektoren (egenregi), skal det etableres skriftlige avtaler som presiserer rettighetsspørsmål og økonomiske forpliktelser, samt leverings- og betalingsvilkår.

Pkt. 4-14. Internasjonalt forskning- og utvikling- eller materiellsamarbeid

(1) Internasjonalt forskning- og utvikling- eller materiellsamarbeid bør vurderes, spesielt i anskaffelser hvor det er krav om interoperabilitet.

(2) Regjeringen og Forsvarsdepartementet har inngått en rekke avtaler med andre land. Ved anskaffelser fra utlandet skal anskaffelsesmyndigheten vurdere om disse avtalene kommer til anvendelse i forbindelse med anskaffelsen. Føringer med hensyn til slike avtaler vil normalt fremgå av oppdrag fra Forsvarsdepartementet.

formaterte: Ikke Utveiving

Pkt. 4-15. Systemansvar

Ved anskaffelser skal det defineres hvem som har systemansvar. Med systemansvar menes ansvar for at alle delsystemer/komponenter i et system er inkludert og at de fungerer sammen på en måte som realiserer systemets funksjonelle mål. Normalt skal systemansvaret plasseres hos leverandør. Forsvarssektoren skal ikke påta seg systemansvar med mindre det kan dokumenteres at det er mest fordelaktig.

formaterte: Ikke Utveiving

Kommentert [A19]: Leverandører kan kun ta ansvar for de delsystemer/komponenter kontrakten omfatter, ikke et overordnet systemansvar for det systemet anskaffelsesmyndigheten mener delsystem/komponent skal inngå i.

Pkt. 4-16. Evaluering av eneleverandører

(1) Dersom anskaffelsen bare kan foretas hos én leverandør i markedet, skal anskaffelsesmyndigheten gjennomføre en kostnadsanalyse, jf. kap. 5. Eventuelt om mulig gjøre en evaluering av pris og de andre vilkår som er tilbudt basert på sammenlignbare data.

Pkt. 4-17. Lovvalg og verneting

(1) Lovvalg og verneting skal fastsettes i kontrakten. Forsvarssektorens kontrakter skal være regulert av norsk rett. Oslo tingrett skal være verneting.

(2) Det kan avtales at tvister skal søkes løst ved forhandlinger eller etter lov om voldgift (jf. LOV-2007-12-127). Dersom partene ikke kommer til enighet gjennom forhandlinger eller om bruk av voldgift, skal tvisten avgjøres ved Oslo tingrett.

(3) Andre lands jurisdiksjon eller rettsregler kan etter en konkret helhetsvurdering aksepteres dersom det er nødvendig for å sikre norske interesser og oppnå et tilfredsstillende resultat i forhandlinger.

formaterte: Engelsk (USA)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 10

Del II. Kostnadskontroll og kontraktsvilkår

Kapittel 5. Kostnadskontroll

Kommentert [A20]: Generell kommentar: Her må krysshenvisingene oppdateres

Pkt. 5-1. Virkeområde og hensikt

(1) Når det ikke er mulig å gjennomføre anskaffelsen basert på konkurranse, skal det normalt gjennomføres kostnadskontroll av pristilbudet fra leverandøren. Kostnadskontrollen gjennomføres for å oppveie for manglende konkurranse. I slike tilfeller skal prisen baseres på at leverandøren får dekket sine relevante kostnader samt en rimelig avkastning på investert kapital (både real- og humankapital) for kontraktgjennomføringen, under forutsetning av at leverandøren har en mest mulig effektiv utnyttelse av sine ressurser (innsatsfaktorer). Samtidig skal kostnadskontrollen bidra til at leverandøren ikke utilbørlig drar fordel av en eneleverandørsituasjon.

(2) Gjennom kostnadskontrollen kan forsvarssektoren forsikre seg om at leverandøren har basert sine kalkyler på korrekte, oppdaterte og fullstendige data, og at leverandøren har fulgt de bestemmelser for kostnadsberegning som er nedfelt i denne instruks. Kostnadskontrollen gjennomføres før kontrakt er inngått og/eller etter at kontrakten er fullført, avhengig av kontrakttype. Gjennomført kostnadskontroll danner basis for forhandling av en riktig pris herunder gevinst mv. for kontraktgjennomføringen mellom anskaffelsesmyndigheten og leverandøren.

(3) Kostnadskontroll foretas som hovedregel ved kjøp uten konkurranse eller når konkurransen er mislykket, eksempelvis ved at det ikke er mottatt mer enn ett tilbud eller at det ikke finnes flere enn én kvalifisert leverandør. Det foretas derfor normalt ikke kostnadskontroll ved kjøp etter anbudskonkurranse, uten i helt spesielle tilfeller som f.eks. ved mistanke om prissamarbeid.

(4) I tillegg skal det for samtlige kostnadskontrakter, samt priskontrakter med begrenset risikokompensasjon og priskontrakter med ansporingsbestemmelser, stilles krav om kostnadskontroll av kontraktens påløpte kostnader, jf. Pkt. 19-10.

(5) Ved gjennomføring av kostnadskontroll må innsynsrett være sikret, jf. kapittel 27 Innsyn.

Pkt. 5-2. Kostnadskontroll

(1) Kostnadskontroll omfatter oppgavene kostnadsanalyse, kostnadsprøving, prisglidningsanalyse samt vurdering av leverandørens økonomisystem.

(2) Forsvarssektoren plikter å etablere og vedlikeholde relevante og gjeldende maler/blanketter/standarder for gjennomføring av kostnadskontroll.

Pkt. 5-3. Kostnadsanalyse

(1) Kostnadsanalyse er gjennomgang av leverandørens forkalkyle knyttet til et tilbud med sikte på å skaffe grunnlag for å bedømme om den pris som tilbys er kalkulert i henhold til denne instruks.

(2) Kostnadsanalyse utføres i mangel av konkurranse, eller når kalkylen er basert på særlig usikre beregninger av kostnadene. Kostnadsanalyse kan foretas helt uavhengig av hvilken kontrakttype som velges.

(3) Grunnlaget for kostnadsanalyse er et tilbud med tilhørende forkalkyle, som er en beregning av leverandørens antatte kostnader for den forespurte leveranse. For å kunne bedømme kalkylen er det nødvendig med en revisjon av de enkelte kostnadselementer i forkalkylen og grunnlaget for disse. Revisjonen gjennomføres i henhold til fastsatt revisjonsmetodikk, jf. Pkt. 5-8.

(4) I de tilfeller der kostnadsanalyse er aktuelt, skal det medtas i forespørselen at forsvarssektoren forbeholder seg rett til, ved innsyn hos leverandøren, å analysere de kostnads- og prisdata som er ført opp i kalkylespesifikasjonen vedlagt tilbudet. Forsvarssektoren skal stille som kvalifikasjonskrav at blankett vedrørende spesifikasjon om pris er utfylt og signert av leverandøren. Ved innsendelse av tilbud skal bekreftelse fra leverandøren foreligge, i form av utfylt og signert blankett, om at leverandøren er innforstått

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

med forsvarssektorens innsynsrett, og at dataene som er oppgitt er så nøyaktige og fullstendige som mulig. Blanketten skal også brukes ved kontraktsmodifikasjoner.

(5) Kalkylen skal være en **selvkostkalkyle** og skal blant annet vise indirekte påslag og kalkulatorisk rente frem til selvkost. En kalkyle må ses i sammenheng med leverandørens budsjett og regnskapsopplegg. Dersom leverandøren anvender bidragsmetoden, må det etableres fordelingsprinsipper for **indirekte kostnader** som blir gjenstand for spesiell godkjenning av forsvarssektoren. Leverandøren kan ikke uten samtykke fra forsvarssektoren foreta endringer i kalkyle- og regnskapsmetoder eller praksis hvis dette vil medføre økt belastning på kontrakter med forsvarssektoren.

(6) Ved utførelse av kostnadsanalyse **plikter leverandøren å:**

- a. verifisere samtlige data,
- b. legge frem for forsvarssektoren en detaljert kalkyle som viser hvilke kostnader leverandøren har regnet med vedrørende direkte kostnader og hvilke beregninger som ligger til grunn for de indirekte kostnadene,
- c. fremskaffe alle tilbud, bestillinger, kalkyler, budsjetter, regnskaper, bilag og andre beregninger for fastsettelsen av kostnadene,
- d. hvis det forlanges, skaffe til veie kopier av ovennevnte dokumentasjon, og
- e. gi opplysninger som forsvarssektoren mener har betydning for fastsettelsen av kostnadene.

(7) Ved kjøp fra agenter kan anskaffelsesmyndigheten kreve å få oppgitt agentprovisjon/avtalen mellom leverandøren og agenten, jf. kapittel 27 Innsyn.

Pkt. 5-4. Kostnadsprøving

(1) Kostnadsprøving er å avgjøre om leverandørens etterkalkyle gjenspeiler de faktiske kostnader og gevinst vedrørende en kontrakt, samt om de er relevante i henhold til denne instruks og kontraktens vilkår.

(2) Kostnadsprøving skal **foretas for alle kontrakter som inneholder vilkår om dette**. Kostnadsprøving skal utføres ved følgende kontrakttyper:

- a. priskontrakter med vilkår om ansporing eller begrenset risikokompensasjon,
- b. alle typer kostnadskontrakter,
- c. kontrakter med vilkår om fremdriftsbetaling basert på faktiske påløpte kostnader under kontrakten.

(3) Ved kostnadsprøving skal **samtligte faktiske påløpte kostnader under en kontrakt revideres etter at leveransen helt eller delvis er fullført**.

(4) Grunnet for en kostnadsprøving er etterkalkyler med tilhørende dokumentasjon. Som grunnlag for sine vurderinger skal revisor **følge fastsatt revisjonsmetodikk, jf. Pkt. 5-8, og god regnskapsskikk**.

(5) Ved utførelse av kostnadsprøving **plikter leverandøren å dokumentere samtlige data ved å:**

- a. legge frem for forsvarssektoren et detaljert prosjektregnskap som viser hvilke kostnader leverandøren har belastet vedrørende direkte kostnader og hvilke beregninger som ligger til grunn for de indirekte kostnadene,
- b. fremskaffe alle regnskapsdata, bilag og annen dokumentasjon som er nødvendig for etterprøving av kostnadene,
- c. hvis det forlanges, skaffe til veie kopier av ovennevnte dokumentasjon, og
- d. gi alle opplysninger som forsvarssektoren mener har betydning for fastsettelsen av kostnadene.

(6) Forsvarssektoren skal ha adgang til forannevnte regnskapsdata, dokumenter og opplysninger i hele kontraktsperioden og inntil ett år etter at sluttoppgjør er foretatt, ved å avtale innsynsrett med leverandøren.

Pkt. 5-5. Prisglidningsanalyse

(1) Prisglidningsanalyse er en detaljert gjennomgang av alle kalkyleelementer i kalkylesøylen hos en gitt leverandør for å fastsette hvordan pris/kostnadsnivå for hvert element som inngår endres over tid. Hensikten er å vurdere endringstakten i forhold til en valgt indeks.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

(2) Pris for fremtidige anskaffelser skal baseres på **gitt kostnadsnivå på et bestemt basistidspunkt (basispris)**. Det kan i kontrakten fastsettes hvordan prisen skal justeres i ettertid for å reflektere prisendringen i innsatsfaktorene i kontraktsperioden. Dette skal kun gjelde prisendringer utenfor leverandørens kontroll. For å oppnå dette må det knyttes en prisglidningsformel til basisprisen.

(3) Prisjusteringer kan bare benyttes for kontrakter med en varighet på mer enn ett år. For kortere perioder er det mindre risiko forbundet med å basere seg på forventet kostnadsutvikling. En slik antatt endring kan derfor inngå i kontraktsprisen.

(4) Ved forsinket levering som ikke skyldes forsvarssektoren eller force majeure, skal det ikke ytes kompensasjon for stigning i innsatsfaktorene for den perioden forsinkelsen varer. Når det er iverksatt lønns- og/eller prisstopp gjelder det spesielle regler og forskrifter som bestemmes av myndighetene. Disse kan helt eller delvis sette prisglidningsbestemmelsene i kontrakten ut av kraft.

(5) Prisregulering som følge av valutakursendringer er regulert i kapittel 28 Valuta.

Pkt. 5-6. Vurdering av leverandørens økonomisystem

(1) Med leverandørens økonomisystem forstås regnskaps-, budsjett- og kalkylesystemer med tilhørende undersystemer.

(2) For å fastslå om leverandørens økonomisystem gir tilstrekkelig grunnlag for å fastsette de relevante kostnadene under forsvarssektorens kontrakt, vil det være nødvendig med en vurdering av systemet. Dette må skje i samarbeid med leverandøren. En vurdering vil særlig være aktuell hos nye leverandører, i forbindelse med store leveranser, eller om endringer av systemet har funnet sted.

(3) Hvis forsvarssektoren finner det nødvendig med endringer i leverandørens regnskapsførsel, må slike endringer avtales før kontrakt inngås.

(4) Ved en gjennomgang av leverandørens økonomisystem vil revisorene kartlegge om leverandørens internkontroll og regnskapssystem er tilstrekkelig for å fastsette kostnadene under en kontrakt. Dette vil blant annet medføre at **revisorene må vurdere** bedriftens: kontoplan, forretningsregnskap, kostnadsregnskap, materialadministrasjon, lønnsberegning, timeregnskap og eventuelle prosjekt/ordre/produktregnskap. Det vil også være aktuelt å gjennomgå leverandørens organisasjonsplan. Forsvarssektoren har **innsynsrett i** beskrivelser og håndbøker til økonomi eller informasjonssystemer.

Pkt. 5-7. Rapportering

(1) Etter utført kostnadskontroll skal det på grunnlag av arbeidsdokumentene skrives en rapport som ender ut i en konklusjon, og som sendes anskaffelsesmyndigheten.

(2) Revisor **bør** informere leverandøren om de korrigeringer som anbefales.

(3) Rapporten skal inneholde de opplysninger som er fremkommet under revisjon og hvilke anbefalinger som gis. Oversikten skal vise hva som er trukket ut iht. instruks etc. og hva leverandøren ikke har dokumentert tilstrekkelig. De anbefalinger som gis skal være **basert på objektive forhold**.

(4) Rapporten skal utformes slik at leverandøren på anmodning skal kunne få utlevert hoveddelen. Det kan knyttes kommentarer av forhandlingstaktisk karakter i egne avsnitt som forbeholdes anskaffelsesmyndighetene.

(5) Det er anskaffelsesmyndigheten som skal oversende rapporten til leverandøren.

(6) Også for vurdering av en leverandørs økonomisystem, **utarbeides det rapporter med konklusjoner.**

Pkt. 5-8. Revisjonsmetodikk – selvkostkalkylen

(1) Produktkalkylen skal være en selvkostkalkyle.

(2) Nedenfor vises en anbefalt oppstilling av produktkalkylen. Det henvises til de etterfølgende avsnitt hvor de enkelte elementer er mer utførlig behandlet. Satser nevnt nedenfor i de enkelte avsnitt er gjenstand for forhandling og er veiledende.

Kommentert [A21]: Er det hensiktsmessig å gjøre denne ubetinget?

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A22]: Bare bør?

Kommentert [A23]: Bør klargjøre leverandørens rett til å få kopi av slike rapporter.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Direkte materialkostnader en gitt ordre	Direkte registrerbare eller direkte innkjøpte materialer til
Direkte timekostnader	Lønn inklusive sosiale kostnader knyttet til en gitt ordre
Andre direkte kostnader	Tjenester eller ytelser innkjøpt til en bestemt ordre
Materialforvaltningskostnader materialhåndtering mv. Blir normalt belastet som prosentpåslag på forbrukte materialer	Kostnader forbundet med mottaks kontroll, lagerhold,
Indirekte tilvirkningskostnader	Kostnader vedrørende produksjonsprosessen som ikke lar seg registrere direkte på en ordre (som for eksempel avskrivninger). Blir normalt belastet som prosentpåslag eller kronetillegg på direkte lønn eller timer forbrukt.
Sum tilvirkningskost	
Salgs- og administrasjonskostnader	Beregnes ofte i prosent av tilvirkningskost
Sum driftskostnader	
Generelle utviklingskostnader grunnlag av driftskostnader	Ikke produktrettede utviklingskostnader som fordeles på
Kapitalkostnader knyttet til rentebærende kapital Fordeles på grunnlag av driftskostnader	Kapitalkostnader beregnet av rentebærende kapital.
Sum selvkost	
Risikokompensasjon/Gevinst	Tillegg for forretningsrisiko og spesiell risiko. Regnet av rentebærende kapital og fordeles på enkelt ordre i forhold til driftskostnader
Tillegg for ansporing	Andel av kostnadsreduksjoner mv.
Pris	

Pkt. 5-9. Generelt om vurdering av kostnader

- (1) Kostnader som etter disse bestemmelser ikke skal medtas i kostnadsberegningen (ikke relevante kostnader), vil bli fratrukket i prisen av anskaffelsesmyndigheten.
- (2) Kostnader påløpt før kontraktinngåelse skal kun godkjennes i den utstrekning dette er avtalt i kontraktens spesielle vilkår.
- (3) Kostnader som kun angår kontrakten, bør i prinsippet registreres og behandles som direkte kostnader. Disse må imidlertid ikke inneholde kostnader som er dekket av de tillegg leverandøren anvender for indirekte kostnader.

Pkt. 5-10. Kapasitetsutnyttelse

Når kalkylen etableres og vurderes, er det viktig at budsjettert og realisert kapasitets- og sysselsettingsnivå er i rimelig samsvar med leverandørens totale kapasitet, slik at forsvarssektoren ikke betaler for en lav kapasitetsutnyttelse. Kapasitetsutnyttelsen bør ikke være mindre enn 80 % av full kapasitetsutnyttelse.

Pkt. 5-11. Direkte kostnader

- (1) Direkte kostnader er kostnader som kan henføres direkte til en enkelt kostnadsbærer på en økonomisk forsvarlig måte.
- (2) Direkte materialkostnader er leverandørens materialkostnader som inngår direkte i produktet. Eventuelle materialkostnader ifm. vrak, omarbeidelse eller kassasjon, kalkuleres her. Disse skal belastes direkte på den ordre der materiellet brukes. Materialer som rekvireres fra lager skal avregnes etter alminnelige prinsipper som anvendes konsekvent i bedriften. Det skal registreres virkelige uttak fra lager minus overskuddsmateriell. Materialprisen skal være godskrevet de rabatter leverandøren oppnår, eller kunne ha oppnådd ved at han har en effektiv innkjøps- og lagerstyringsfunksjon. Prisnivået i kalkylen må samsvare med basistidspunktet i tilbudet. I kontrakter der forsvarssektoren betaler fullt ut alle kostnader skal «overskuddsmaterialer,

Kommentert [A24]: Hvor inngår lisenskostnader o.l.?

Kommentert [A25]: Risikokompensasjon er ikke det samme som gevinst. Disse bør behandles hver for seg. Risikokompensasjon bør gjenspeile risikoforholdene i kontrakten.

Kommentert [A26]: Innkjøp i bulk og kostnadspådrag for å kunne imøtekomme forventede leveringstider mm bør kunne medtas så lenge det kan påvises at kostnadene hører til kontrakten?

Kommentert [A27]: Hvem vurderer dette? Hvis anskaffelsesmyndigheten mener man kunne oppnådd bedre priser, må de kunne dokumentere dette.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

komponenter og deler» tilhøre forsvarssektoren. For vurdering av leverandørens valg mellom egne eller fremmede ytelser, skal leverandører dokumentere at valgt løsning er mest gunstig for forsvarssektoren.

(3) Direkte timekostnader er timesatser som omfatter lønn og andre kostnader tilhørende et eller flere kostnadssteder som kan henføres direkte til en bestemt kostnadsbærer. Overtidstillegg godtas kun dersom dette er nødvendig for tidsaspektet for levering eller angitt i kontraktens spesielle vilkår. Timeforbruket bedømmes ved å kontrollere at:

- a. oppført timeforbruk står i et rimelig forhold til leverandørens tilgjengelige kapasitet og planlagte produksjonsmetode,
- b. oppført timeforbruk bygger på tidligere relevante etterkalkyler for tilsvarende produksjon,
- c. det er tatt hensyn til lærekurver og forventet rasjonalisering. Det må undersøkes om beregningene stemmer overens med så vel leverandørens tidligere erfaringer som med erfaringer fra andre leverandører. Det må kontrolleres at utregning av effekten av lærekurven er korrekt, og
- d. oppførte direkte arbeidstimer ikke inneholder timer som i henhold til leverandørens kostnadsregistrering medregnes som indirekte arbeidstid.

(4) Andre direkte kostnader omfatter alle øvrige direkte kostnader som ikke strider mot Pkt. 5-4. Spesielt må det kontrolleres at oppførte utviklings- og konstruksjonskostnader er relevante og at kostnader ikke er betalt gjennom andre kontrakter eller inndecknet på annen måte. Dette gjelder også kostnader til eget fremstilt verktøy, utstyr og andre engangskostnader. Verktøy, utstyr etc. som fremstilles under en kontrakt der forsvarssektoren betaler alle kostnader, skal tilfalle forsvarssektoren.

Pkt. 5-12. Indirekte kostnader

(1) Indirekte kostnader er kostnader som ikke kan identifiseres eller forbindes direkte med en enkelt kostnadsbærer på en økonomisk forsvarlig måte. Hvis ikke spesielle forhold tilsier noe annet, skal de indirekte kostnadene minst fordeles på følgende kostnadssteder og kostnadsgrupper:

- a. ett eller flere innkjøps- eller materialforvaltningssteder,
- b. ett eller flere tilvirkningssteder,
- c. en eller flere salgs- og administrasjonsavdelinger.

Leverandøren må kunne dokumentere de faktiske kostnader som danner grunnlag for fordeling av de indirekte kostnadene. Fordelingen av indirekte kostnader skal foretas slik at produktenes andel av de indirekte kostnadene blir så nøyaktige som praktisk mulig. Proporsjonalitetsprinsippet skal søkes lagt til grunn, slik at kostnadsbærene blir belastet med de indirekte kostnadene i samme grad som de har forårsaket dem. Dersom leverandøren driver forskjelligartet virksomhet, skal fordelingen være så detaljert at ingen kategori eller gruppe av produkter blir belastet indirekte kostnader for andre kategorier eller grupper.

Når fordelingsgrunnlaget vurderes, er det viktig at budsjettert og realisert kapasitets- og sysselsettingsnivå er i rimelig samsvar med leverandørens totale kapasitet, slik at forsvarssektoren ikke betaler for en lav kapasitetsutnyttelse. Når et fordelingsgrunnlag for inndekning av indirekte kostnader er valgt, skal dette ikke endres ved å fjerne enkeltelementer. Alle kostnader som er inkludert i fordelingsgrunnlaget skal således bidra til å inndekke sine pro rata andeler av indirekte kostnader, selv om deler av samme fordelingsgrunnlag ikke er relevante i henhold til denne instruks. De enkelte fordelingsgrunnlag er valgt ut fra deres fordelingsmessige egenskaper uavhengig hvorvidt kostnadene som inngår er relevante eller ikke. Fjernes noen av elementene i et fordelingsgrunnlag, er således ikke forutsetningene til stede lenger.

(2) Materialforvaltningskostnader omfatter indirekte kostnader i forbindelse med materialhåndtering, lagerhold, eventuell inngående frakt, innkjøp, kvalitetskontroll med videre. Tillegget beregnes som et forholdstall mellom materialforvaltningskostnadene og totalt forbrukte materialkostnader. Det kan ikke kreves godtgjøring for materialforvaltning vedrørende materialer eller produkter som forsvarssektoren stiller til rådighet for leverandøren, med mindre dette er avtalt i kontraktens spesielle vilkår.

(3) Indirekte tilvirkningskostnader omfatter indirekte kostnader som kan henføres til tilvirkningskostnadssted(-ene). Som eksempel kan nevnes lønnskostnader til formenn, avskrivninger på maskiner og verktøy, husleie for produksjonslokalet, lys, varme og andre spesielle kostnader. Påslaget beregnes enten som et forholdstall mellom kostnadsstedets indirekte tilvirkningskostnader og totale direkte timer forbrukt eller mellom totale indirekte tilvirkningskostnader og sum direkte timekostnader.

Kommentert [A28]: Selv om fremmede ytelser kan være noe dyrere, kan det være avgjørende for å kunne levere på tid. Så lenge dette har vært en forutsetning for inngivelse av tilbud/inngåelse av kontrakt, bør ikke anskaffelsesmyndigheten kunne komme inn og endre forutsetningene utelukkende pga. at de mener at egen ytelse ville vært billigst/mest gunstig for forsvarssektoren.

Kommentert [A29]: Må ta hensyn til tidligere lærekurver og rasjonalisering. Det er en grense for hvor mye effekt man kan ha på lærekurver og rasjonalisering etter lang tids optimalisering.

(4) Salgs- og administrasjonskostnader inkluderer bedriftens salgs- og administrasjonskostnader, for eksempel kostnader til økonomi/regnskapsavdeling, personellavdeling, salg og markedsføring, avskrivninger på bygninger og kontorinventar og andre generelle kostnader.

Påslaget beregnes normalt som et forholdstall mellom bedriftens totale salgs- og administrasjonskostnader og sum tilvirkningskostnader.

(5) **Garantikostnader**, herunder reklamasjons- og utbedringskostnader (produktgaranti) skal dekkes inn kun dersom den enkelte kontrakt spesifiserer at det skal stilles garantier. Se kapittel 22 om ansvar for mangler, reklamasjon og utbedring.

Garantikostnader skal vurderes i forhold til leverandørens dokumenterbare kostnader knyttet til garantier. Plassering av denne type kostnader i kalkylesøylen vil avhenge av beregningsmåten for kostnaden. Det er vanskelig å gi en generell anbefaling til beregningsmåte og plassering i kalkylesøylen, da dette vil variere for de forskjellige kontrakter og fra bedrift til bedrift.

Pkt. 5-13. **Generelle utviklingskostnader**

- (1) Utviklingskostnader er de registrerbare kostnader som påløper hos en leverandør på grunn av aktiviteter som utføres for å videreutvikle bedriftens alminnelige og teknologiske kunnskaps- og kompetansenivå.
- (2) Ut over dette kan utviklingsaktiviteter hvor resultatet er relevant for alle produkter i en produktgruppe som representerer en vesentlig del av bedriftens totale produktspekter, eller representerer kunnskaps- og kompetansecoppbygging relatert til forventede behov for forsvarssektoren, aksepteres som generell utvikling.
- (3) Direkte utviklingskostnader forbundet med konkrete prosjekter (produktrettet utvikling) forutsettes betalt av kjøper.
- (4) **Generelle utviklingskostnader beregnes som et prosentueelt påslag av totale driftskostnader, normalt begrenset oppad til 4 %.** Satsen kommer kun til anvendelse etter en vurdering av utviklingsaktivitetene samt tilhørende kostnader.

Pkt. 5-14. **Kapitalkostnader knyttet til rentebærende kapital**

- (1) Kapitalverdien som benyttes for beregning av kapitalkostnad og gevinst benevnes rentebærende kapital (R). Den representerer den andel av leverandørens driftsnødvendige eiendeler som er finansiert med egenkapital og rentebærende fremmedkapital. Verdien beregnes med utgangspunkt i summen av eiendelene i balansen. For å unngå eventuelle tilfeldige utslag av høy/lav kapitalbinding ved regnskapsårets slutt, bør gjennomsnitt av halvårs-, ev. kvartalsregnskapene benyttes. En av inngangsverdiene i denne gjennomsnittsberegning skal være en balanse revidert og godkjent av selskapets revisor. Leverandørens regnskap og balanse skal være ført i henhold til norsk regnskapslov, herunder lov om årsregnskap m.v., for å kunne danne grunnlag for beregning av rentebærende kapital.
- (2) Med utgangspunkt i balansen foretas en ny inndeling av eiendels- og gjeldspostene. Eiendelene fordeles på driftsnødvendige og ikke driftsnødvendige eiendeler, mens gjeldspostene fordeles på rentebærende og ikke-rentebærende gjeld.
- (3) Driftsnødvendige eiendeler er anleggs- og omløpsmidler som er nødvendige for å gjennomføre bedriftens ordinære virksomhet. Ikke driftsnødvendige eiendeler blir holdt utenfor (dvs. de eiendeler som ikke er nødvendige for løpende drift). Eksempler på ikke driftsnødvendige eiendeler er:
 - a. ubebygde tomter som ikke antas å komme til anvendelse i kontraktsperioden,
 - b. langsiktige finansplasseringer,
 - c. aksjer i datterselskap eller andre foretak. Spesielle unntak kan tenkes hvor for eksempel medeierskap er nødvendig for å sikre råvaretilgang, underleveranser, markedsføring, teknologi med videre,
 - d. likvider (i betydningen kontantbeholdning, aksjer, verdipapirfond, sertifikater og obligasjoner) som overstiger løpende behov inklusiv sikkerhetsmargin. Som en veiledning kan en betrakte likviditetsbeholdning som overstiger 20 % av ett års omsetning som overskuddslikviditet,
 - e. fordringer som følge av utlånsvirksomhet,
 - f. nedlagte anlegg,

Kommentert [A30]: Hva slags dokumentasjon kreves her? Bankgarantier er en ting, hva med dokumentasjon av reklamasjons- og utbedringskostnader, det er jo typisk noe man ikke vet på forhånd?

formaterte: Engelsk (USA)

formaterte: Engelsk (USA)

Kommentert [A31]: IAF bør også si noe om hva som skjer når forsvarssektoren ikke har dekket hele utviklingskostnaden, og leverandøren selv har dekket utviklingskostnader.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

- g. aksjer i eget selskap og fordring på ikke innbetalt aksjekapital,
- h. aktiverte utviklingskostnader og goodwill (spesielle unntak kan gjøres), og
- i. øvrige eiendeler som ikke har tilknytning til virksomhetens basisaktiviteter.

(4) Kapitalen må justeres med ikke-rentebærende gjeld. Forsvarssektoren skal ikke betale renter for kreditt som er stillet «gratis» til disposisjon for leverandøren. Eksempel på ikke-rentebærende gjeld er:

- a. leverandørgjeld,
- b. skattegjeld og annen gjeld til offentlige myndigheter (skatetrekk, arbeidsgiveravgift, MVA og lignende),
- c. rentefrie forskudd fra kunder,
- d. garantiavsetninger og
- e. avsetninger for påløpte ikke forfalte kostnader.

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A32]: Utfordring at det er vanskelig å dokumentere kostnadselementet her - det har gjerne vært som følge av en eller annen forhandling som har hatt sin pris.

(5) Forsvarssektoren skal normalt gi kompensasjon for leverandørens investering i humankapital og immaterielle verdier, som for eksempel resultatet av utviklingsarbeid som vanligvis utgiftsføres i den perioden kostnadene påløper, eller annen oppbygging av «know-how». Det kan være nettopp disse ressursene som er basis for de ytelsene forsvarssektoren ønsker å kjøpe. En modell for å kompensere for slike verdier kan være å aktivere tidligere kostnadsførte utviklingskostnader i balansen med en tilhørende avskrivningsplan. Dette kan gjøres utenfor det offisielle regnskap. Slik praksis må vurderes opp mot hva som blir kompensert gjennom direkte utviklingsoppdrag og gjennom påslag for generell utvikling.

(6) Rentebærende kapital skal gis en avkastning beregnet på grunnlag av en kalkulatorisk rentesats. Den kalkulatoriske rentesatsen settes lik et gjennomsnitt av helårig etterskuddsrente, månedsgjennomsnitt beregnet ut fra renten på representative statsobligasjoner med gjenstående løpetid 10 år for de siste kjente 12 måneder, + 1,5 % poeng. Renten er ment å kompensere et foretaks gjennomsnittlige kostnad for både kort- og langsiktig finansiering. Aktuell rentetabell er Norges Banks tabell for nullkuponrente for 10 års statsobligasjoner. Ved kontrakter som er gjenstand for kostnadsprøving bør det etableres en gjennomsnittlig rentesats for hvert år i kontraktgjennomføringsperioden.

(7) For å finne frem til selvkost vil det være nødvendig å beregne en påslagsfaktor for kapitalkostnad i prosent av driftskostnadene.

$$K(\%) = ((R(r) - \text{avkastning}) / D) \times 100$$

hvor:

K = påslagssats for kapitalkostnader,

R = rentebærende kapital,

r = kalkulatorisk rentesats,

D = leverandørens totale driftskostnader oppbygget med samme struktur som kalkylesøylen, og avkastning = fradrag for mottatt avkastning på driftsnødvendige eiendeler.

Pkt. 5-15. Risikokompensasjon

Kompensasjonen tilfaller egenkapitalen for dekning av økonomisk risiko. Kompensasjonen skal dekke generell forretningsrisiko (u1) og eventuell spesiell risiko (u2). All forretningsvirksomhet innebærer økonomisk risiko. Generelt er det i forsvarssektorens og leverandørens interesse å redusere risikoen i kontraktsforholdet så mye som mulig. Den gjenstående risiko må fordeles mellom leverandøren og forsvarssektoren etter kontraktens karakter og normale forretningsmessige prinsipper. Da leverandøren normalt vil kreve kompensasjon for risiko i form av økt gevinst, må det vurderes om og i hvilken grad forsvarssektoren skal bære deler av risikoen.

Kommentert [A33]: Da må forsvarssektoren akseptere høyere risikopåslag dersom de står fast på kontraktsbestemmelser der leverandøren tar mere risiko.

Pkt. 5-16. Generell forretningsrisiko

(1) Generell forretningsrisiko (u1) skal tilfalle egenkapitalen som kompensasjon for den alminnelige risiko knyttet til forretningsvirksomhet. Generell forretningsrisiko er den merrisiko som kapital plassert i en bedrift er utsatt for, sammenlignet med kapital som er investert på sikrere rentabel måte. (F.eks. innskudd i bank eller plassering i obligasjoner med betryggende sikkerhet.)

(2) Risikotillegget for u1 skal være 2 % av Rentebærende kapital (R).

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Pkt. 5-17. Spesiell risiko

(1) Spesiell risiko (u2) er risiko knyttet til den konkrete kontrakt og kan kun dekkes når leverandøren påviser hvilke spesielle risikoer som tas. Disse risikoer skal være best mulig spesifisert i kontrakten.

(2) Spesiell risiko beregnes i prosent av Rentebærende kapital (R).

(3) Spesiell risiko er avhengig av:

- kontraktens varighet,
- kompleksitet/andel av nyutvikling,
- kontrakttype.

(4) Sammenheng mellom risikotillegg og risikofradrag:

Risikotillegg	Basis	Fradrag punkt c	Totalt
Kontraktens varighet	0–4,5 %	100–0 %	0–4,5 %
Kompleksitet	0–12,0 %	100–0 %	0–12,0 %
Totalt påslag u2	0–16,5 %	100–0 %	0–16,5 %

Kommentert [A34]: Hva menes her? Det vil jo ofte fremkomme implisitt, f.eks. der leverandøren tar resultatansvar, ikke har prisendringsmekansimer i en kontrakt med potensiell prisstigning på kostnadssiden, generelt ufordelaktige kontraktsbestemmelser, korte frister mm.

Kommentert [A35]: Inngår kontraktens risikofordeling inn under kompleksitet? Hvis ikke bør det nevnes som eget punkt.

Pkt. 5-18. Risikotillegg

Risikotillegget (punkt a og b) beregnes som om leverandøren kun har en kontrakt, og ikke har mulighet til å diversifisere bort usystematisk kontraktrisiko.

a. Kontraktens varighet

	Risikopåslag
0–3 år	0–3,0 %
3–10 år	3,0–4,5 %
Mer enn 10 år	4,5 %

b. Kompleksitet/utviklingsandel

	Risikopåslag
Serieproduksjon av tidligere utviklet produkt	0–4,0 %
Spesial tilpasning av tidligere utviklet produkt	0–8,0 %
Nyutviklet produkt	0–12,0 %

Pkt. 5-19. Risikofradrag

Bedriftens risiko ved å ta på seg en ny kontrakt er avhengig av den kontrakttype som inngås med kunden.

c. Kontrakttype

	Reduksjon av risiko
Priskontrakt med begrenset risikokompensasjon	0 %
Fastpriskontrakt	0 %
Priskontrakt med prisglidning	30–10 %
Priskontrakt med ansporing	30–0 %
Alle kostnadskontrakter	100 %

formaterte: Utheving

formaterte: Knepet etter 0,1 pkt., Utheving

formaterte: Utheving

Kommentert [A36]: Her er praksis at KRK ikke bruker handlingsrommet, og vurderer dette konkret, se kommentar i oversendelsesbrevet.

Kommentert [A37]: Det vil jo være restrisiko for leverandøren også i en kostnadskontrakt.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 18

Pkt. 5-20. Beregning av u_2

$$u_2 = (a + b) \times (1 - c)$$

Hvor:

- u_2 = spesiell risiko i prosent av kontraktens driftskostnader,
- a = risiko påslag for kontraktens varighet,
- b = risiko påslag for kontraktens kompleksitet/utviklingsandel, og
- c = reduksjon av risiko som følge av kontrakttype.

Beregning av total risiko: $\Sigma u_1, u_2 = u_1 + (a + b) \times (1 - c)$

Pkt. 5-21. Beregning av påslagsatts for risikokompensasjon

- (1) Rentebærende kapital er grunnlag for beregning av både kapitalkostnad og risikokompensasjon.
- (2) Beregningene av kapitalkostnad og gevinst/risikokompensasjon tar utgangspunkt i totalaktiviteten for en bestemt periode, f.eks. ett år. Både kapitalkostnad og gevinst/risikokompensasjon regnes om til kalkylesatser som beregnes i prosent av bedriftens samlede driftskostnader (D) for perioden. (D = totale driftskostnader oppbygget med samme struktur som kalkylesøylen i Pkt. 5-10)
- (3) Kalkylesats for gevinst/risikokompensasjon blir beregnet som følger – hvor:

$$G = R (u_1 + u_2) / D,$$

G = kalkylesats for gevinst/risikokompensasjon,

R = rentebærende kapital, og

D = totale driftskostnader.

Pkt. 5-22. Ansporing

Ytterligere kompensasjon kan gis når særskilte insentivordninger avtales, se kapittel 6 om ansporings- og sanksjonsordninger. (For eksempel for kostnadssenkning, kortere leveringstid eller for bedre ytelser.)

Pkt. 5-23. Forenklet metode for beregning av påslag for kalkulatorisk rente og risikokompensasjon

Primærmetodene for beregning av kalkulatorisk rente og risikokompensasjon iht. denne instruks er de metoder som er beskrevet i Pkt. 5-16 – Pkt. 5-21. I en del tilfeller, for mindre anskaffelser, vil det imidlertid være hensiktsmessig å kunne benytte en enklere metode for beregning av disse påslagene. Denne forenklete metoden innebærer at det gjøres ett påslag som gir kompensasjon både for kapitalkostnader og for den risiko egenkapitalen utsettes for. Påslaget skal være begrenset oppad til den til enhver tid gjeldende kalkulatorisk rentesats, som beregnes i prosent av stipulerte driftskostnader.

Pkt. 5-24. Teknisk og økonomisk evaluering

- (1) Som et ledd i vurderingen av de kalkulerte kostnader i forbindelse med et tilbud og bedømmelse av påløpte kostnader under en kontrakt, må det etableres et nøye samarbeid mellom den tekniske ekspertise og kontraktrevisorene.
- (2) Den bistand teknisk ekspertise kan gi kontraktrevisor ved vurdering av materiell- og timeforbruk er av stor betydning for kostnadskontrollen. Den tekniske ekspertise det her er henvisning til vil være teknisk fagpersonell innen anskaffelsesmyndighetene, personell ved Forsvarets kvalitetssikringsmyndighet og eventuelt annen ekstern fagekspertise.
- (3) Koordineringen av det tekniske og økonomiske samarbeidet er kontraktrevisors ansvar. Samarbeidet mellom teknisk fagpersonell og revisor må bygge på gjensidig forståelse, slik at man utveksler opplysninger og yter hverandre bistand for å gjøre den samlede kontrollvirksomhet så effektiv som mulig.

Pkt. 5-25. Belastninger som ikke er relevante i forhold til kontrakter med forsvarssektoren

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 19

Kommentert [A38]: Vi foreslår å endre 3. ledd. Gevinst og risikokompensasjon har forskjellig meningsinnhold. Gevinst gir en positiv output vs. risikokompensasjon sikrer at man unngår tap.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

(1) Alle kostnader som er relevante i forhold til en kontrakt med forsvarssektoren, skal godkjennes. For å unngå urimelige belastninger på forsvarssektorens kontrakter er en del kostnader sett på som ikke relevante. Disse skal derfor holdes utenfor ved beregning av direkte og indirekte kostnader under en kontrakt med forsvarssektoren. Dette er kostnader som:

- a. representerer en skjult gevinst,
- b. forutsettes dekket innenfor rammen av kontraktfestet gevinst,
- c. representerer en ikke driftsnødvendig kostnad,
- d. skal fordeles til andre kostnadsbærere (andre kontrakter og lignende), og som
- e. helt eller delvis dekkes av andre offentlige etater/ordninger.

(2) For å unngå at belastninger som er nevnt ovenfor blir tatt med i kostnadsberegningen, skal følgende kostnadselementer regnes som ikke relevante:

- a. avskrivninger på bygg, maskiner eller utstyr som i henhold til avtale er betalt eller vil bli betalt av forsvarssektoren,
- b. virkelige rentekostnader,
- c. tap på valuta,
- d. tap på kontrakter og leveranser, samt forsikringer mot tap av kontrakt,
- e. dagbøter og erstatninger, samt kostnader og juridiske honorarer ved rettergang eller forberedelse til slike,
- f. produktrettet utviklings- og konstruksjonskostnader som ikke angår forsvarssektorens kontrakt,
- g. materialsvinn utover normal vrak, omarbeidelse og kassasjon,
- h. gaver som ikke er fradragsberettiget ved inntektsskatteligningen,
- i. kostnader til representasjon som ikke er fradragsberettiget ved inntektsskatteligningen,
- j. premier for spesielle livs-/pensjonsforsikringer til fordel for enkeltpersoner,
- k. utgifter ved forretningsutvikling eksempelvis, oppkjøp, fusjoner, joint venture etableringer, endring av leverandørens organisasjon, eierforhold, juridiske stilling, samt tilhørende finansieringskostnader,
- l. inntektsskatt til stat og kommune,
- m. kostnader som belastes en kontrakt direkte kan ikke medtas som en indirekte kostnad eller omvendt,
- n. kostnader som i sin natur, art eller størrelse er åpenbart urimelig i forbindelse med en kontrakt med forsvarssektoren anses som ikke relevante.

(3) Oppregningen kan ikke dekke alle aktuelle tilfeller og er derfor ikke uttømmende.

(4) Hvis en ikke relevant kostnad er en del av et fordelingsgrunnlag, skal dette ikke reduseres med den ikke relevante kostnad.

Pkt. 5-26. Avskrivninger

(1) Avskrivninger på anleggsmidler skal beregnes på grunnlag av historisk anskaffelseskost basert på en planmessig avskrivning over driftsmidlets antatte bedriftsøkonomiske levetid. Beregningen utføres i samsvar med «Norsk regnskapsstandard».

(2) Det forutsettes at bedriftsøkonomiske betraktninger legges til grunn for vurdering og avskrivning av driftsmidler. Som hovedprinsipp bør de samme betraktninger legges til grunn for vurdering av kostnader for leveranser til forsvarssektoren.

(3) Om leverandøren budsjetterer/foretar større investeringer i kontraktperioden, vurderes disse separat og avskrives etter bedriftsøkonomisk levetid.

(4) I de tilfeller det kan påvises at maskiner og utstyr blir utsatt for ekstra slitasje i forbindelse med en kontrakt til forsvarssektoren, kan det i de spesielle kontraktvilkårene avtales særskilte avskrivningsbeløp. Avskrivningene i de påfølgende år reduseres tilsvarende.

Kommentert [A39]: Hvis en kostnad skal dekkes innenfor rammen av en gevinst, er den de facto ingen gevinst. Usikkert hvilke type kostnader det vises til her.

Kommentert [A40]: Hvis de kun delvis dekkes - skal disse kostnadene da falle utenfor i sin helhet, eller kun forholdsmessig?

(5) Reparasjons- og vedlikeholdskostnader av ekstraordinær størrelse kan kreves aktivert. Hensikten er å unngå at kontrakter som inngås det året reparasjons- og vedlikeholdskostnader påløper, blir uforholdsmessig sterkt belastet med den type kostnader.

Pkt. 5-27. Leiekostnader

Enkelte foretak har delt virksomheten i eiendoms- og driftsselskap. I stedet for avskrivning og rente på bygg og anlegg vil en da i regnskapet til driftsselskapet få leiekostnader til eiendomsselskapet. I slike tilfeller må det vurderes hvorvidt leien avviker fra normal avkastning på kapitalen i eiendomsselskapet.

Pkt. 5-28. Markedsføringskostnader

(1) Forsvarssektoren godtar en **forholdsmessig andel av markedsføringskostnader**, forutsatt at de er fordelt til alle produkter/kontrakter etter bestemte kriterier (proporsjonalitetsprinsippet).

(2) Utgiftsførte engangskostnader forbundet med større markedsføringskampanjer (f.eks. markedsintroduksjon av nytt produkt eller nye produkter i inn- og utland), kan godtas hvis slike kostnader i kalkylesammenheng fordeles over flere år. Resultatet av en slik kampanje vil vanligvis gjøre seg gjeldende over flere etterfølgende år. Hensikten er derfor å unngå at statlige kontrakter som inngås det året kampanjen gjennomføres blir uforholdsmessig sterkt belastet med den type kostnader.

Kapittel 6. Kontraktstyper

Pkt. 6-1. Valg av vederlagsformat

Forsvarssektoren skal fastlegge valg av vederlagsformat i forkant av anskaffelser.

Pkt. 6-2. Hovedgrupper av vederlagsformat

(1) Vederlagsformat i IAF defineres ut fra det leverings- og kostnadmessige ansvar som legges til grunn for en avtale, samt på hvilket grunnlag forsvarssektorens økonomiske vederlag for leveransen skal utbetales.

(2) Vederlagsformatene kan deles i to hovedgrupper; priskontrakter og kostnadskontrakter. Forskjellen mellom dem kan karakteriseres slik:

- a. under en priskontrakt er leverandøren forpliktet til å levere den bestilte vare(r) eller tjeneste(r) til den avtalte pris, uansett hvor høye hans kostnader måtte bli,
- b. under en kostnadskontrakt er leverandøren kun forpliktet til å levere den bestilte vare(r) eller tjeneste(r) så lenge han får dekket sine relevante kostnader i samsvar med kontraktsvilkårene.

(3) I en priskontrakt er det leverandøren som bærer den kostnadmessige risiko, mens det i kostnadskontrakten vil være forsvarssektoren som bærer denne risiko. Med risiko menes her usikkerhet knyttet til leverandørens kostnader forbundet med gjennomføringen av en leveranse. Ved å overføre denne risikoen til leverandøren vil leverandøren normalt kreve en risikopremie.

Pkt. 6-3. Priskontrakter

(1) Følgende fire typer priskontrakter kan benyttes av forsvarssektoren:

- a. fastpriskontrakt,
- b. priskontrakt med begrenset risikokompensasjon,
- c. priskontrakt med prisglidningsbestemmelser, eller
- d. priskontrakt med ansporingsbestemmelser.

(2) **Alle vederlagsformater setter en øvre grense for den pris forsvarssektoren er forpliktet til å betale.**

Leverandøren er forpliktet til å fullføre leveransen, men de ulike vederlagsformater fordeler risiko mellom kjøper og selger forskjellig.

Pkt. 6-4. Kostnadskontrakter

(1) Følgende fire typer av kostnadskontrakter kan benyttes av forsvarssektoren:

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 21

Kommentert [A41]: Språkbruk: Overskriften bruker kontraktstype, mens det i resten av bestemmelsen står vederlagsformat

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

- a. kostnadskontrakt med ansporing,
- b. kostnadskontrakt med fast kompensasjon for generell forretningsrisiko,
- c. kostnadskontrakt uten risikokompensasjon, eller
- d. kostnadsdelingskontrakt.

(2) Ved bruk av disse vederlagsformatene vil leverandøren få dekket sine relevante kostnader inntil det betingede kostnadstak er nådd. Leverandøren vil imidlertid ikke ha et absolutt leveringsansvar hvis han ikke får dekket sine relevante kostnader innenfor dette betingede kostnadstaket. Kostnadsdelingskontrakten er et vederlagsformat som fastsetter at leverandøren bare får dekket en avtalt del av sine kostnader, idet han selv dekker differansen.

Pkt. 6-5. Ikke tillatt kontraktstype

Kostnadskontrakt med prosentuell risikokompensasjon skal ikke benyttes. Det vil si der risikokompensasjonen er en kontinuerlig funksjon av kostnadens størrelse.

Pkt. 6-6. Kombinasjoner av kontraktstyper

(1) Elementer fra hver av de nevnte kontraktstyper kan kombineres, slik at anskaffelsesmyndighetene kan forme kontrakten ut fra de ulike forhold som er knyttet til den enkelte anskaffelse.

Pkt. 6-7. Krav om innsyn og kostnadskontroll

For samtlige kostnadskontrakter, samt priskontrakter med begrenset risikokompensasjon og priskontrakter med anspøringsbestemmelser, skal det stilles **krav om kostnadskontroll av kontraktens påløpte kostnader**, jf. kapittel 5 om kostnadskontroll og kapittel 10 om innsyn. Dette forutsetter også at følgende forhold er ivarettatt:

- a. leverandøren aksepterer innsyn fra forsvarssektoren gjennom at det er bestemmelser om innsyn og kostnadskontroll i kontraktens spesielle vilkår,
- b. leverandørens regnskapssystem tilfredsstillende de nødvendige krav for at en revisjon av kostnadene kan gjennomføres og prosjektets kostnader kan identifiseres separat.
- c. at endelig pris skal fastsettes basert på resultatet av kostnadskontrollen.

Pkt. 6-8. Insentiv- og sanksjonsordninger

Anskaffelsesmyndigheten skal vurdere behovet for incentiv (ansporing)- og sanksjonsordninger for å sikre gode tidsriktige leveranser til forsvarssektoren.

Pkt. 6-9. Dagbot

Dagbot skal som hovedregel avtales som incentiv for rettidig levering. Dagbotens størrelse og hvordan den skal beregnes må fastsettes i kontrakten. Forsvarssektoren skal ha rett til å kreve inn dagboten uten dokumentasjon av tap ved forsinkelsen. **En normativ sats for dagbot er 1 – en – promille pr. virkedag etter avtalt leveringstid**, regnet av den avtalte pris som knytter seg til den del av leveransen som på grunn av forsinkelsen ikke kan tas i bruk som forutsatt. Med pris forstås i denne sammenheng grunnpris med alle avtalte tillegg og fradrag. **Dagboten skal normalt begrenses til 10 % av den del av prisen som dekker den del av leveransen som ikke kan tas i bruk som forutsatt**. Innkreving av dagbot følger i prinsippet automatisk ved forsinkelse.

Der leveransen ikke er tidskritisk, eller der det av andre grunner ikke er formålstjenelig kan dagbot frafalles.

Kapittel 7. Betaling

Pkt. 7-1. Betalingsformer

(1) Betaling skal som hovedregel gjøres etter kontraktmessig levering. Ved suksessive leveranser kan oppgjør skje ved hver dellevering. Betaling skal i så fall stå i forhold til verdien av det som faktisk er levert.

Kommentert [A42]: Burde kanskje klargjøre forholdet til ev. erstatningskrav. Dagbot bør være et alternativ til alminnelig erstatning for tap, forsvarssektoren burde ikke kunne kreve "dobbel opp". (A la Statens Standardavtaler og NS-kontraktene).

Kommentert [A43R42]: Dvs. man bør legge seg på samme tilnærming som nevnte standardkontrakter.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

(2) Når levering (eventuelt dellevering) først kan skje etter mer enn 12 måneder fra kontraktinngåelse, eller når kjøperen for øvrig finner det hensiktsmessig og nødvendig, kan det avtales at leverandøren skal få utbetalt avdrag på kjøpesummen før levering. Det kan benyttes tre former for betaling før levering: milepælsbetaling, fremdriftsbetaling og forskuddsbetaling.

Pkt. 7-2. Milepælsbetaling

Betaling før levering kan være basert på at en eller flere forholdsmessige avdrag av kjøpesummen utbetales på nærmere bestemte stadier i kontraktgjennomføringen (milepæler). Avdragenes størrelse og forfalltid skal søkes fastsatt slik at de ikke overstiger 90 prosent av de kostnader, inklusive gevinst, leverandøren har pådratt seg ved betalingstidspunktet for milepælen(e). Utbetalingen skal også være knyttet opp til at leverandøren har nådd et avtalt nivå for den tekniske fremdrift i kontraktgjennomføringen. Slike betalingsmilepæler må bestemmes og beskrives i kontrakten slik at følgende momenter er ivarettatt:

- a. ved at leverandøren har nådd milepælen har han nådd et nytt nivå som representerer en reell verdi i utviklingen mot en fullstendig leveranse (for eksempel at en ny versjon er utviklet, motor er montert om bord i fartøy, en prototype er ferdig eller lignende),
- b. det er sannsynlig at han har utført det arbeid og kjøpt inn de materialer som lå til grunn ved avtaletidspunktet,
- c. det er verifiserbart at leverandøren har nådd milepælen,
- d. det bør vurderes om det skal angis et tidligste tidspunkt for utbetaling av milepælen avhengig av tilgjengelige budsjettmidler i prosjektet.

Pkt. 7-3. Fremdriftsbetaling

Fremdriftsbetaling kan avtales å skje til bestemte tider basert på grunnlag av spesifisert avdragsregning. Avdrag skal ikke overstige 90 prosent av verdien av det arbeid som er utført og de materialer som er innkjøpt siden forrige utbetaling. Forskudd som leverandøren har utbetalt sine underleverandører, kan bare medregnes i den utstrekning slik utbetaling på forhånd er godkjent av kjøperen og det er stillet sikkerhet for forskuddet.

Pkt. 7-4. Forskuddsbetaling

(1) Forskudd skal normalt ikke utbetales. Forskudd kan likevel utbetales i det enkelte tilfelle når det bidrar til å opprettholde eller øke konkurransen om kontrakten eller når det kan sannsynliggjøres at anskaffelsen vil påføre leverandøren særskilt høye oppstartskostnader.

(2) Forskuddet kan utgjøre inntil en tredjedel av kjøpesummen eksklusiv merverdiavgift. Når særlige grunner foreligger, kan Forsvarsdepartementet samtykke i større forskudd.

(3) Utbetaling av forskudd større enn 100 000 000 NOK eks. mva. må uansett fremsendes Forsvarsdepartementet for godkjenning.

(4) Størrelsen av forskuddet og tidspunktet for utbetaling skal tilpasses kontraktsforholdet. Dog kan utbetaling av forskudd finne sted ved kontraktsinngåelse dersom det er økonomisk fordelaktig for staten eller forretningsmessig nødvendig. Om ytterligere betaling skal skje før levering, må dette avtales etter reglene om fremdrifts- eller milepælsbetaling.

Pkt. 7-5. Valg av betalingsform

Enhver form for betaling før levering vil medvirke til å redusere leverandørens finansieringskostnader og skal gi en lavere pris enn hvis forutsetningen er betaling ved levering. Leverandøren skal som del av tilbudet legge ved pris med og uten betaling før levering (forskudds-/milepæls-/fremdriftsbetaling). Prisavslaget skal vurderes ut fra om det er økonomisk forsvarlig.

Pkt. 7-6. Betalingsvilkår

(1) Forsvarssektorens maksimale betalingsforpliktelse skal til enhver tid fastsettes, og er det beløp som leverandøren ikke uten videre kan overskride.

Kommentert [A44]: Bør strykes og heller positivt angi når man kan utbetale forskudd, jf. etterfølgende setning.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

(2) Normalvilkåret er at betaling skal finne sted innen 30 dager etter at leveransen er godkjent av kjøper og korrekt faktura med bilag er mottatt. Andre vilkår kan avtales der dette er hensiktsmessig. Hvis det i enkelte tilfeller betales raskere enn avtalte betalingsvilkår skal det kreves prisavslag på grunn av redusert kredittid for leverandøren.

(3) Det skal avtales når og hvorledes sluttoppgjør skal foretas.

(4) Ferdig produsert materiell og materialer, komponenter og utstyr som skal benyttes til leveransen, og som forsvarssektoren helt eller delvis har betalt for før leveranse finner sted, skal merkes «Forsvarets eiendom» og plasseres atskilt fra annet materiell, for å sikre eiendomsrett til betalt utstyr og materialer mv.

(5) Spesielt utstyr, verktøy og instrumenter som inngår i en kontrakt og blir belastet denne i sin helhet, blir forsvarssektorens eiendom og skal merkes som angitt ovenfor. Forsvarssektoren skal på forhånd godkjenne slike belastninger og de skal avtales i de spesielle kontraktsvilkår.

Pkt. 7-7. Sikkerhetsstillelse for betaling

(1) Det skal stilles sikkerhet for betalinger som foretas før levering i form av garanti (selvskyldnerkausjon). Garantiklausulen skal utformes slik at det til enhver tid utestående beløp skal være 100 % dekket av betalingsgarantien. I enkelte tilfeller, der en gjennom vurdering av kontraktens størrelse og varighet, samt tilfredsstillende resultater fra en detaljert leverandøranalyse, anser at risiko for tap er liten, kan anskaffelsesmyndigheten bestemme at sikkerhetsstillelse ikke skal kreves.

(2) Ved kjøp fra statlige institusjoner og forvaltningsbedrifter som ikke er aksjeselskap, skal sikkerhet ikke kreves.

(3) Garanti skal gis som selvskyldnerkausjon. Sikkerhet bør fortrinnsvis gis fra bank, forsikrings- eller garantiselskap e.l. der morselskapet ikke har en finansiell situasjon som avhjelper vurdert risiko under (1). Garanti fra andre kilder må godkjennes av Forsvarsdepartementet.

Kapittel 8. Rettigheter

Pkt. 8-1. Vurdering av immaterielle rettigheter og royalty

I henhold til rammer gitt av Forsvarsdepartementet i det enkelte tilfelle, skal anskaffelsesmyndigheten legge nedestående bestemmelser til grunn ved kontraktsfesting av rettigheter til immaterielle verdier (IP) og royalty. Eierskap til IP og eventuell royalty for bruksrett skal fremgå av forespørsel/konkurransesgrunnlag, og i kontrakten.

Pkt. 8-2. Begreper

(1) Immaterielle verdier (IP) er et samlebegrep for bl.a. oppfinnelser, tekniske løsninger, åndsverk (herunder programvare, kildekode, algoritmer), design, forretningshemmeligheter og knowhow.

(2) Med immaterielle rettigheter (IPR) menes her hovedsakelig:

- Patenter, jf. patentloven
- Varemerker, jf. varemerkeloven
- Designrett, jf. designloven
- Opphavsrett, jf. åndsverkloven
- Forretningshemmeligheter, jf. forretningshemmelighetsloven
- Rettigheter til IP som parter kontraktfester

(3) Royalty er en godtgjørelse for kommersiell utnyttelse av immaterielle rettigheter.

(4) Bruksrettighet til IP er de(n) rettighet(er) for den som ikke eier angjeldende IP, har til IP'en. En bruksrettighet kan eksempelvis innebære en begrenset eller full og uinnskrenket bruksrett på hele eller deler av IP, avhengig av hva som er avtalt med rettighetshaveren (eier).

Kommentert [A45]: Hvordan håndteres denne i praksis? Høres jo ut som mye adm. for potensielt små beløp?

Kommentert [A46]: Bør omskrives:
(1) Selvskyldnerkausjon dersom risiko for tap overstiger lav risiko
(3) Akkurat like dårlig som ARF på dette. Blander "on demand" og selvskyldnergaranti. Bør omskrives.

Kommentert [A47R46]: Formålet med denne bestemmelsen må være å avhjelpe risiko som anses som uakseptabel ved betaling av forskudd til leverandøren. Mer omfattende garanti enn nødvendig for å oppnå formålet vil medføre dyrere kontrakt for forsvarssektoren.

Kommentert [A48R46]: Hvis disse kommentarene dekkes i oversendelsesbrev, kan de strykes eller forenkles her.

slettet: en hver

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: som «on demand»-garanti

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: I alle tilfeller skal garantien gis som selvskyldnerkausjon.

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A49]: Burde heller i større grad henvise til FDs retningslinje for å unngå regulering av samme tema med noe ulik ordlyd i to ulike dokumenter. Se kommentarer i oversendelsesbrev.

Kommentert [A50R49]: Hva man mener bør fjerne for å unngå tolkningstil mellom ulike dokumenter fremgår av oversendelsesbrevet.

Kommentert [A51]: Hva med IPR?

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

(5) Bakgrunnsinformasjon (BI) er den informasjon en part tidligere **eller uavhengig av kontrakten** har utviklet eller på annen måte skaffet seg rettigheter til og bringer med seg inn i et prosjekt.

(6) Forgrunnsinformasjon (FI) er informasjon som skapes eller utvikles **for gjennomføringen** av et samarbeids-/utviklingsprosjekt.

Pkt. 8-3. Hovedregel – ikke-eksklusiv lisensavtale

(1) Det skal inngås avtaler hvor forsvarssektoren **innehar** de bruks- og disposisjonsrettigheter som imøtekommer de faktiske behov ved anskaffelsen og senere drift, vedlikehold og videreutvikling.

(2) Forsvarssektoren skal normalt uten krav på vederlag fra leverandøren ha rett til å benytte teknisk dokumentasjon som leveres under en kontrakt og som er **nødvendig å ta med i en forespørsel/konkurransegrunnlag**, eller på annen måte gjøre dokumentasjonen **allment tilgjengelig**, for å beskrive grensesnitt og funksjonalitet i forbindelse med anskaffelse av **tilstøtende systemer/materiell**, såkalt Grensesnittdokumentasjon. Forsvarssektorens bruks- og disposisjonsrettigheter skal for den enkelte leveranse inneholde nødvendige rettigheter til Grensesnittdokumentasjon..

(3) Som Grensesnittdokumentasjon kan følgende være omfattet:

- overordnet form-, tilpasning- og funksjon,
- nødvendig for overordnet installering, operering, vedlikehold og trening,
- endringer og korreksjoner av teknisk dokumentasjon levert fra forsvarssektoren til leverandøren,
- teknisk dokumentasjon som er nødvendig for å oppnå formålet angitt i (2).

Pkt. 8-4. Unntak – overdragelse eller eksklusiv lisensavtale

Unntaksvis kan det inngås avtale om overdragelse av eierskap av de immaterielle rettigheter fra leverandør til forsvarssektoren, eller at man får eksklusive bruks- og disposisjonsrettigheter, men hvor leverandør beholder eierrettigheter. Dette får anvendelse når det er **åpenbart** er **strengt nødvendig** og det foreligger særlige tungtveiende sikkerhetsbetraktninger, eksempelvis for forhold som faller innunder lov og tilhørende forskrift om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar. Ovennevnte overdragelse eller inngåelse av eksklusive bruks- og disponeringsrettigheter kan begrenses både i tid og til utvalgte elementer av teknologi/kunnskap (sammensatt avtale).

Pkt. 8-5. Avtalekonkretisering av immaterielle rettigheter

(1) Ved avtaleinngåelser skal vedkommende myndighet sørge for at de hensyn og krav som følger av dette kapittel ivaretas. Dette innebærer at avtalens formål vil være styrende for hvilke IP bestemmelser man tar inn i den enkelte kontrakt.

(2) **Følgende elementer skal vurderes ved hver kontraktsinngåelse:**

- At de avtalte immaterielle rettigheter dekker forsvarssektorens behov og formål
- Retten til å dele IP med resten av forsvarssektoren, der dette er nødvendig, er ivaretatt. Det samme gjelder for situasjoner som krever deling utenfor forsvarssektoren, som kan inkludere;
 - Deling innen totalforsvaret (eks. manualer for bruk)
 - Deling med annen industri (eks. grensesnittdokumentasjon)
 - Deling med andre lands forsvar (eks. tekniske håndbøker)
- Ivaretar forhold knyttet til ansvar og erstatning ved krenkelse av tredjemanns rettigheter, for å beskytte forsvarssektoren og sikre alternative løsninger hvis brudd på tredjeparts rettigheter ikke lar seg løse

slettet: i

Kommentert [A52]: Denne hovedregelen kommer ikke frem i teksten. Fremstår nå litt uklart hva hovedreglene er. Bestemmelsen bør også skrives med bruk at begrepene som er definert i 8-2

slettet: normalt

slettet: oppbeærer

formaterte: Ikke Utheving

Kommentert [A54]: For en bedre leseforståelse kan dette slettes da det fremgår av punkt 8-4

slettet: Unntak, jf. Pkt. 8-4 nedenfor, er når det foreligger tungtveiende grunner for å inngå avtale om overdragelse av eierrettighetene

slettet: til anskaffelsens immaterielle rettigheter, eller krav om eksklusive bruks- og disposisjonsrettigheter, jf. Pkt. 4, men hvor leverandør beholder eierrettighetene.

slettet: ¶

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

Kommentert [A55]: Hva ligger i allment tilgjengelig? Bør vel kunne begrense deling til de som trenger dokumentasjonen for det formål som er angitt her?

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

formaterte: Ikke Utheving

Kommentert [A56]: Det er mer korrekt å begrense definisjonen til dette

Kommentert [A57]: Enhver offentlig tilgjengelig informasjon er ikke grensenitt dokumentasjon. Dokumentasjonen må si noe om form, tilpasning og funksjon

slettet: offentlig tilgjengelig informasjon eller informasjon som leverandøren eller andre har gjort tilgjengelig uten brudd på konfidensialitetsforpliktelser...

Kommentert [A58]: Dette trenger ikke være grensesnitt dokumentasjon. Punktet skal gi definisjon av grensesnittdokumentasjon, ikke rettigheter - så mener at vi kan slette denne

slettet: knisk dokumentasjon som forsvarssektoren gjennom særskilt avtale har oppnådd rettig

slettet: heter til og som inkluderer rett til slik deling, og

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A59]: Hvordan henger egentlig 1 og 2 setning sammen? Informasjon levert av forsvarssektoren trenger de vel ikke å regulere at de kan distribuere?

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A60]: Merk at det er FD som har myndighet etter denne loven å treffe vedtak (NSM på kryptoområdet).

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

- d. Ivareta de juridisk forhold som kan oppstå hvis det som skal utvikles av en eller annen årsak ikke blir ferdig utviklet, produsert, industrialisert eller kommersialisert, eller hvor leverandøren etter gjennomført leveranse går konkurs, at virksomheten opphører eller at leverandøren avslutter sin satsning på angjeldende teknologi. I så fall bør man i størst mulig grad sikre seg alle nødvendige rettigheter, hvis slike forhold oppstår, som setter forsvarssektoren i stand til å ivareta sine interesser på best mulig måte
- e. At relevante hensyn knyttet til lov om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere (arbeidstakeroppfinnelserloven), lov om vern av forretningshemmeligheter (forretningshemmelighetsloven), lov om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar (lov om forsvarsviktige oppfinnelser) og lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) er ivaretatt i kontrakten, for å sikre at forsvarssektoren jnnchar de rettigheter de har krav på, samt at man ivaretar nødvendige krav som følger av konfidensialitet. Dette gjelder også for forsvarssektorens egne ansatte som deltar inn i (FoU) prosjekter med en leverandør.

Kommentert [A61]: Det bør klart skilles mellom rettigheter til IP ved konkurs eller dersom kontrakten sies opp av anskaffelsesmyndigheten uten grunn. I sistnevnte tilfelle bør FMA ikke få noe eierrettigheter

Kommentert [A62R61]: Ei heller omfattende bruksrettigheter.

slettet: oppbærer

Pkt. 8-6. Dokumentasjon – anskaffelsesprotokoll

Anskaffelsesprotokollen skal gi en kort beskrivelse av de valg som er foretatt etter pkt. 8-5 over. I den grad man har sett det som nødvendig å få overdratt til seg eller skaffe seg eksklusiv rådighet over de immaterielle rettighetene, jf. pkt. 8-4 over, skal dette begrunnes særskilt herunder eventuelle økonomiske konsekvenser av en slik beslutning. I tillegg skal det fremgå hva som ligger til grunn for beslutning om sats for royalty.

Pkt. 8-7. Royalty

(1) Hvis forsvarssektoren, helt eller delvis, har finansiert forskning og utvikling av et produkt skal det inngås avtale om royalty.

(2) Størrelsen på royalty skal tilpasses det enkelte tilfellet. Som hovedregel skal det ikke kreves royalty som overstiger 5% av salgspris av et produkt, eller delkomponenter av et system når forsvarssektoren har finansiert en utvikling eller anskaffelse. Royalty skal vurderes ut fra markedspotensialet, utviklingskostnader sett i sammenheng med produksjonskostnader, og eventuell avgift per solgte enhet m.m.

(3) Royalty skal betales fra første salgskrone. Som hovedregel skal royalty frafalles når forsvarssektorens bidrag/investering er tilbakebetalt. Det kan videre vurderes å sette en sluttdato for royaltyinnbetaling basert på en vurdering av teknologisk levetid eller andre relevante forhold.

For immaterielle rettigheter som forsvarssektoren selv har tatt frem, skal lisensavtaler og krav til royalty med industrien baseres på de krav som stilles for at forsvarssektoren kan operere som én markedsaktør, jf. statsstøttereglene. En rettleddende royalty sats på 5 % ansees som en markedsstandard innen forsvarssegmentet.

(4) Forsvarssektoren skal i utgangspunktet betraktes som én aktør, dvs. det skal ikke kreves royalty for samme forhold flere ganger av ulike etater. Samlet sett skal ikke royalty overstige 5% for det samme produktet.

(5) Det skal normalt ikke stilles krav om royalty i forsknings og utviklingskontrakter når forsvarssektorens bidrag til utviklingen ikke overstiger 5 millioner kroner. Dette gjelder uavhengig av fra hvilket kapittel/post finansieringen hentes.

Frafall av royaltykrav kan vurderes for små og mellomstore bedrifter i tidlige faser av et utviklingsløp der forsvarssektoren bidrar med finansiering i et produkts oppstartsfase, eller ved andre relevante forhold. Eventuelt frafall av royaltykrav innvilges av Forsvarsdepartementet

(6) Royalty skal betales til forsvarssektoren iht. kontraktens bestemmelser. Betaling skal skje innen 15. februar det påfølgende året basert på fakturert salg. Ved forsinket betaling skal leverandøren betale forsinkelsesrente i henhold til lov om forsinkelsesrente.

(7) Det er den anskaffende myndighet i forsvarssektoren som er ansvarlig for å følge opp at royalty betales i henhold til avtalen.

(8) Det skal også svares royalty dersom leverandøren videreutvikler produktet eller bruker deler av det utviklede produkt som del i annet system. Ved videreutvikling skal royalty beregnes slik:

Forsvarssektorens royalty = $X / (A + B)$,

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 26

Kommentert [A63]: Bør avklare hva som inngår i salgspris - er det riktig at forsvarssektoren skal ha mer i Royalty der materialene i produktet koster mye vs. der materialkostnaden er marginal? Det er jo verdien av de immaterielle rettighetene det skal betales for.

Bør også tydeliggjøres at det ikke skal kreves royalty for samme element to ganger, dvs. enten må det gjøres på systemnivå, ellers må delkomponenter tas ut av beregningen på systemnivå der det er avtalt royalty for delkomponenter.

Kommentert [A64R63]: Følgende står i utkast til veileder og dette burde reflekteres i ordlyd i IAF: Pkt. 8-7 (3)

Endelig royaltysats skal stå i et rimelig forhold til den verdien som de immaterielle rettigheter har for markedsverdien til industriens produkt, herunder viktigheten for produktets konkurranseevne i markedet. Dette innebærer at det vil kunne være både riktig og nødvendig å avvike fra den rettleddende sats. Videre skal kravet om å frafalle royalty, samt tidsbegrensning når forsvarssektorens bidrag er dekket, jf. avsnittet over, ikke gjelde siden dette vil kunne komme i konflikt med markedsaktør prinsippet.

Kommentert [A65]: Bør denne knyttes opp mot G? Det er 10 år siden forrige revisjon og kroneverdien endrer seg.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

X = Opprinnelig beregnet royalty,

A = Forsvarssektorens utviklingskostnader (herunder forsvarssektorens egeninnsats),

B = Leverandørens videreutviklingskostnader.

Leverandøren skal overfor anskaffelsesmyndigheten fremlegge dokumentasjon som underbygger en redusert royaltysats. Det skal ikke innrapporteres royalty med en redusert sats, før anskaffelsesmyndigheten har fått fremlagt og godkjent grunnlaget for den reduserte satsen. **Forsvarsdepartementet skal godkjenne eller avslå redusert sats uten unødig opphold. Avslag skal begrunnes.**

(9) Anskaffelsesmyndigheten skal pålegge leverandøren registreringsplikt, herunder plikt til å opprette en spesiell oversikt som viser eksakte antall enheter som er produsert samt fakturert verdi, Serienummer og annen relevant informasjon for fastsettelse av royalty skal registreres.

(10) Anskaffelsesmyndigheten skal forplikte leverandøren til å sende rapport om salg og innkrevd avgift for hvert kalenderår. Leverandøren skal rapportere selv om det ikke har vært salg i perioden.

(11) Forsvarssektoren skal ha rett til innsyn hos leverandøren for å verifisere underlagsmaterialet og ha rett til å innhente opplysninger gjennom relevante etater om eventuelle salg til utlandet.

Kapittel 9. Materiell og anlegg som holdes av forsvarssektoren

Pkt. 9-1. Hovedregel

Leverandøren skal normalt selv anskaffe alt som er nødvendig for gjennomføringen av en kontrakt med forsvarssektoren. I noen tilfeller, der det er økonomisk fordelaktig og/eller nødvendig, kan forsvarssektoren holde råmaterialer, deler, utstyr, våpen, ammunisjon, verktøy eller anlegg, og stille dette til leverandørens disposisjon for gjennomføring av avtalen.

Pkt. 9-2. Utlån og utleie av materiell og anlegg

Materiell som eies av forsvarssektoren kan leies eller lånes ut til leverandører. Hensynet til Forsvarets operative evne og beredskap er styrende for ethvert utlån eller utleie.

Leverandøren søker Forsvarsmateriell om lån/leie av materiell. Forsvarsmateriell koordinerer søknaden på vegne av Forsvarsdepartementet og inngår kontrakt. **Leverandør betaler eventuelle kostnader som påløper i leieperioden.**

Kapittel 10. Innsyn

Pkt. 10-1. Hovedregel

(1) Forsvarssektoren skal kreve innsyn hos leverandører samt i den grad det er nødvendig hos underleverandører, i forhold som er **relevant for gjennomføring kontrakten**. Slik innsyn kan relatere seg til kvalitetssikring, kostnadskontroll, leverandøranalyse, kodifisering, sikkerhetsbeskyttelse, bærekraft, avrops- og avviksstatistikk, og inspeksjon av teknisk fremdrift og/eller materiell eid av forsvarssektoren.

Forsvarssektoren skal vurdere å stille **krav** til innsyn tilsvarende de krav som følger av åpenhetsloven, slik at disse kravene vil bli gjeldende også dersom leverandøren det inngås kontrakt med ikke er omfattet av åpenhetsloven.

Omfanget av innsyn som kreves skal være **forholdsmessig, tilpasset anskaffelsens art, omfang og kompleksitet**. Omfanget skal i den grad det er mulig dekke forsvarssektorens behov for innsyn, og samtidig ikke være mer inngripende enn hva behovet for innsyn tilsier.

(2) Forsvarssektoren bør berette seg innsynsrett i leverandørens regnskap **for kontrakten der det er konkrete holddepunkter for** om økonomiske misligheter, utroskap eller lignende forhold.

slettet: Anskaffelsesmyndigheten

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: tas

slettet: Anskaffelsesmyndigheten

slettet: et ev. avslag overfor Leverandøren

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A66]: Det kan ikke var produksjon, men salg som er avgjørende. I noen tilfeller kan en produsere enheter klar for salg, men det bør ikke være krav om rapportering for disse faktisk selges og det skal beregnes royalty.

Merkt at serienummer kan være gradert. Er det strengt tatt nødvendig å ha den informasjonen?

Kommentert [A67]: Burde presiseres nærmere hvilket innsyn det snakk om her.

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A68]: Det bør ikke være leiekostnader ved materiell som FMA krever at skal lånes - typisk GFE

Dette er tatt ut men bør være med:

Dersom materiellet skal inngå i den endelige leveransen, må det avklares hvilket ansvar leverandøren får for materiellets kvalitet og materiellets grensesnitt/funksjonalitet i forhold til leverandørens totale leveranse (systemansvar)

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: forhold knyttet til

slettet: ved mistanke

Kommentert [A69]: Denne er for vid. Forsvarssektoren kan ikke kreve innsyn i fulle regnskap, det vil kunne stride mot andre lov- og kontraktsbestemmelser. Ved slik mistanke bør sannsynligvis politimyndigheten informeres, slik at de kan vurdere behovet for iverksettelse av etterforskningsskritt. I alle tilfeller kan ikke en slik innsynsrett gå videre enn de forhold som har med selve kontrakten å gjøre.

Kommentert [A70R69]: Dersom man skal ha slike bestemmelser, bør det også ledsages av prosedyreregler og begrensninger i hva forsvarssektoren kan bruke innsikten man får gjennom et slikt innsyn, uavhengig om man finner noe som styrker mistanken eller ikke.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

(3) Ved anskaffelser fra utlandet skal det kreves innsyn så langt det er mulig. Dette gjelder også for FMS-anskaffelser. Det må avgjøres om innsynet ivaretas av egne eller av samarbeidende organer fra leverandørens hjemland.

(4) Krav til innsyn skal være **presist formulert** så det gir leverandører **forutberegnelighet og rammer** for hva det kan kreves innsyn i, eksempelvis opplysninger, dokumenter, fysisk adgang etc., tilpasset behovet i den enkelte anskaffelse. Et krav om innsyn skal være relatert til leverandørens oppfyllelse av et relatert kontraktskrav, eksempelvis krav til bærekraft jf. Kapittel 3 eller krav til kostnadskontroll jf. Kapittel 5.

slettet: som hovedregel ikke stå alene, men skal

Kommentert [A71]: Merk at det er forbrukertilsynet som fører kontroll med åpenhetsloven. Krav til innsyn knyttet til bærekraft bør ligge hos tilsynet

Kapittel 11. Valuta

Pkt. 11-1. Anskaffelser fra utenlandske leverandører

(1) Ved anskaffelser fra utenlandske leverandører fastsettes prisen i **den valuta som leverandøren ønsker**.

slettet: leverandørlandets valuta

(2) Valutaen som kontrakten inngås i, må noteres daglig av Norges Bank.

Pkt. 11-2. Valuta i underleveranser

(1) Leverandøren skal som hovedregel bære usikkerheten som skyldes forandringer i valutakursene knyttet til underleveranser etter avtaleinngåelse med forsvarssektoren. Forsvarssektoren kan bare bære denne risikoen dersom den valutaavhengige andel av kostnadene i en kontrakt med forsvarssektoren utgjør mer enn 100 000 NOK og utgjør minimum 10 % av kontraktens verdi.

Kommentert [A72]: Det må klargjøres hvordan dette blir vurdert av KRK

Pkt. 11-3. Krav til valutaklausul

(1) En valutaklausul må blant annet angi:

- den andel av kontrakten som er gjenstand for valutajustering (valutaavhengige beløp),
- hvilken valutakurs(er) som ligger til grunn for kontraktpriisen. Fortrinnsvis bør det benyttes kurser for aktuelle valutaer umiddelbart forut for kontraktinngåelse, og
- hvilken kurs som skal legges til grunn for beregning av endelig pris, og når kursen skal avleses. Regulering av kontraktpriis skal normalt skje med basis i Norges Banks midtkurs på ett eller flere avtalte tidspunkt.

Kapittel 12. Industrisamarbeid ved anskaffelser fra utlandet

Pkt. 12-1. Overordnet ansvar

(1) Forsvarsdepartementet har det overordnede ansvar for industrisamarbeid i forbindelse med anskaffelser fra utlandet. Forsvarsdepartementet kan delegere **myndighet** til underliggende etat.

(2) I medhold av denne instruks har Forsvarsdepartementet gitt ytterligere bestemmelser for hvorledes industrielt samarbeid skal gjennomføres. Bestemmelsene følger av vedlegg 4 «Bestemmelser for industrielt samarbeid ved forsvarsanskaffelser fra utlandet» (BIF).

Kommentert [A73]: Ut fra videre kapittel, synes myndigheten å være delegert til FMA som default. Bør klargjøres hvorvidt dette er tilfelle og hvilken rolle FD inntar der myndigheten er delegert. (Regner med at det er myndigheten som er delegert, ansvaret kan FD ikke delegere seg bort fra).

slettet: ansvaret

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Pkt. 12-2. Når kreves det industrisamarbeidsavtale

Krav om industrisamarbeidsavtale gjelder ved anskaffelser av forsvarsmateriell og tilhørende tjenester, der **anskaffelsesmyndigheten etter en forutgående vurdering konstaterer at kravet kan hjemles etter EØS avtalens artikkel 123**. Et slikt krav kan også stilles i de tilfeller hvor leverandøren er registrert i Norge, men hvor vesentlige deler av leveransen er produsert i utlandet.

Unntatt fra dette kravet er anskaffelser:

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 28

a. Som har en kontraktssum under 75 mill. kroner (beregnet som nærmere angitt i BIF). I tilfeller der en leverandør (a) inngår en leveransekontrakt under 75 mill. kroner, men med muligheter for senere opsjonsutløsninger eller tilleggsanskaffelser, skal leverandøren inngå en betinget industrisamarbeidsavtale som angitt i BIF. Det kan likevel stilles krav om industrisamarbeidsavtale for grupper av kontrakter under 75 mill. kroner der dette er hensiktsmessig.

b. Anskaffelser som gjøres via NATO Support and Procurement Agency (NSPA) på vegne av flere nasjoner, og hvor de deltagende nasjonene er enige om at det ikke skal stilles krav om industrisamarbeid som en del av anskaffelsen.

Pkt. 12-3. Saksgang frem til valg av leverandør

(1) Ved anskaffelser der det er besluttet å stille krav om industrisamarbeid skal anskaffelsesmyndigheten inkludere følgende ordlyd i sin forespørsel til de aktuelle leverandører:

«INDUSTRIAL CO-OPERATION

The Royal Norwegian Ministry of Defence (MOD) has decided that an industrial co-operation agreement is required, in accordance with the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad (RIC). Please find enclosed «Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad». The bidder shall in his response to the Request for Proposal state his commitment to enter into such agreement without making any reservations to the RIC using the wording as follows: «(Name of bidder) hereby unconditionally declare our entire acceptance of the Regulations for Industrial Co-operation related to Defence Acquisitions from Abroad.» The bidder shall also describe (in a separate annex) how he intends to fulfil the industrial commitment. The annex shall include descriptions of contracts or arrangements entered into or currently being negotiated with Norwegian industry.»

(3) Når anskaffelsesmyndigheten mottar leverandørens forslag til et industrielt samarbeid, skal dette oversendes til Forsvarsdepartementet/Forsvarsmateriell.

(4) Dersom potensielle leverandører bringer opp industrirelaterte spørsmål i forbindelse med tilbudsforespørselen, skal de henvises til Forsvarsdepartementet/Forsvarsmateriell.

Pkt. 12-4. Anskaffelsesmyndighetens anbefaling av leverandør

Anskaffelsesmyndigheten skal ikke signere kontrakt med den aktuelle leverandør før Forsvarsmateriell på vegne av Forsvarsdepartementet har ferdigforhandlet avtaler om industrisamarbeid med leverandøren (eller, der dette er relevant, aktuelle underleverandører).

Pkt. 12-5. Rapportering om industrisamarbeid

(1) Forsvarsmateriell er ansvarlig for oppfølging av inngåtte industrisamarbeidsavtaler. Oppfølging skjer ved at hver leverandør fremsender årsrapporter til Forsvarsmateriell, som vurderer disse, og gir tilbakemelding til leverandørene. Nærmere bestemmelser for slik rapportering er gitt i Bestemmelser for industrisamarbeid (BIF).

(2) Forsvarsmateriell rapporterer årlig til Forsvarsdepartementet status over inngåtte industrisamarbeidsavtaler.

(3) Anskaffelsesmyndigheten skal oversende kopi av alle inngåtte avtaler (kontrakter) og endringsavtaler til Forsvarsmateriell når det foreligger avtale om industrisamarbeid.

Del III. Forsvarssektorens anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 123 og artikkel 33

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 29

Kommentert [A75R74]: I ARF var det klart at det kun kunne stilles krav i FOSA for leverandører utenfor EØS. Er det skjedd noen regelendring her?

Kommentert [A76R74]: Bør det stå LOA?

A bør fjernes. B og C sammen med kap 12 flyttes til del III.

slettet: <#>Som gjennomføres i henhold til Forskrift om offentlige anskaffelser (FOA).

slettet: <#>

Kommentert [A77]: Skulle det vært og mellom Forsvarsdepartementet/Forsvarsmateriell? Hvis eller burde Forsvarsmateriell erstattes med *delegert underliggende etat*, jf. § 12-1(1)?

Kommentert [A78]: Samme kommentar.

formaterte: Engelsk (USA)

Kommentert [A79]: Burde (2) og (3) logisk sett bytte plass?

Kommentert [A80R79]: Begrepsforvirring. Hva når Anskaffelsesmyndigheten er Forsvarsmateriell

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Kapittel 13. Bruk av EØS-avtalen artikkel 123 og 33

Pkt. 13-2. EØS-avtalen artikkel 123

Anskaffelser som er unntatt anskaffelsesregelverket etter EØS-avtalen artikkel 123 skal følge de krav og fremgangsmåter som fremgår av IAF. Av artikkelen fremgår det at:

«Bestemmelsene i denne avtale skal ikke hindre en avtalepart i å treffe tiltak:

- som den anser nødvendig for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med dens vesentlige sikkerhetsinteresser;
- som angår produksjon av eller handel med våpen, ammunisjon og krigsmateriell eller andre varer som er uunnværlige for forsvarsformål, eller forskning, utvikling eller produksjon som er uunnværlig for forsvarsformål, såfremt disse tiltak ikke endrer konkurransevilkårene for varer som ikke er bestemt for direkte militære formål;
- som den anser vesentlig for sin sikkerhet i tilfelle av alvorlig indre uro som truer den offentlige orden, i krigstid eller ved alvorlig internasjonal spenning som innebærer en fare for krig, eller for å oppfylle forpliktelse den har påtatt seg med sikte på å opprettholde fred og internasjonal sikkerhet.»

Pkt. 13-3. EØS-avtalen artikkel 33

Anskaffelser som er unntatt anskaffelsesregelverket etter EØS-avtalen artikkel 33 skal følge de krav og fremgangsmåter som fremgår av IAF. Eksempelvis der nasjonale sikkerhetsinteresser tilsier at det må stilles krav til leverandørene som regulerer utenlandske borgeres medvirkning. Av artikkelen følger at: Bestemmelsene i dette kapittel og tiltak truffet med hjemmel i disse bestemmelsene, skal ikke hindre at bestemmelser om særbehandling av fremmede statsborgere får anvendelse når de er fastsatt ved lov eller forskrift og begrunnet med hensynet til offentlig orden, sikkerhet og folkehelsen.

Pkt. 13-4. Gjennomføring av anskaffelser som er unntatt anskaffelsesregelverket etter EØS-avtalens unntaksbestemmelser

- Forsvarsdepartementet har ansvaret for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser knyttet til anskaffelser i sektoren. Forsvarsdepartementet kan gi føringer eller sette vilkår for gjennomføring av anskaffelser.
- Forsvarssektoren skal sørge for konkurranse, likebehandling, forholdsmessighet, forutberegnelighet og etterprøvnhet i anskaffelsesprosessen så langt det er mulig ut fra de interessene som begrunner unntak.

Pkt. 13-5. Protokollføringsplikt

For anskaffelser som faller inn under EØS-avtalen artikkel 33 eller artikkel 123 skal det føres anskaffelsesprotokoll for alle anskaffelser som har en antatt verdi på over 100 000 NOK ekskl. mva. Protokollen skal inneholde alle relevante opplysninger for å ivareta etterprøvnhet. Når anskaffelsesmyndigheten tildeler kontrakter under en rammeavtale, gjelder plikten til å føre protokoll bare når anskaffelsesmyndigheten gjenåpner konkurransen.

Kapittel 14. Gjennomføring av anskaffelser etter IAF

Pkt. 14-1. Anskaffelsesprosedyrer

- Før en anskaffelsesprosedyre iverksettes skal det gjennomføres en markedsundersøkelse. Markedsundersøkelsen skal være forholdsmessig sett opp mot anskaffelsens omfang, og skal dokumenteres i anskaffelsens anskaffelsesprotokoll.
- Det er ikke krav om forutgående kunngjøring.
- Forsvarssektoren skal benytte den fremgangsmåten for anskaffelsesprosedyren som vil gi den mest fordelaktige anskaffelsen for forsvarssektoren. Dersom det ikke foreligger unntak fra utgangspunktet om konkurranse etter pkt. 14-2 skal forsvarssektoren tilstrebe å forespørre minst tre leverandører om tilbud.
Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

slettet: Det kan gjøres helt eller delvis unntak fra anskaffelsesregelverket dersom vilkårene i EØS-avtalens artikkel 123 er oppfylt.

slettet: Det kan gjøres helt eller delvis unntak fra anskaffelsesregelverket dersom vilkårene i EØS-avtalens artikkel 33 er oppfylt.

slettet: helt

slettet: med hjemmel i

Kommentert [A81]: Man kan ikke under denne type anskaffelser legge prinsippene i anskaffelsesreglene til grunn på samme måte som anskaffelser underlagt anskaffelsesloven og dennes generelle prinsipper.

slettet: .

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: at hensynet til

slettet: ivaretas

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A82]: Er dette føringene fra FD, for er det først unntatt LOA, gjelder jo heller ikke prinsippene nedfelt i LOA.

slettet: <#>Med mindre Forsvarsdepartementet har bestemt noe annet skal underliggende etater, så langt det er mulig ut fra de interessene som begrunner unntak å: sørge for at anskaffelsen er basert på konkurranse, sørge for at hensynet til forutberegnelighet og gjennomsiktighet ivaretas i anskaffelsesprosessen, og velge kvalifiserte anbydere/leverandører og tildele kontrakt på objektive og ikke-diskriminerende kriterier.

slettet: (jf pkt 13-4, 2. ledd)

slettet: unntatt anskaffelsesregelverket Anskaffelsesprosedyrer

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Ikke Utheving

slettet: For anskaffelser som helt unntas anskaffelsesregelverket skal

slettet: f

slettet: skal

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Anskaffelsesprosedyren skal åpne for dialog, forhandlinger og avklaringer med leverandørene der dette er hensiktsmessig. Forsvarssektoren skal likebehandle leverandørene i en eventuell konkurranse.

(4) Sikkerhetsgraderte anskaffelser må overholde kravene i sikkerhetsloven med tilhørende forskrifter. Forsvarssektoren skal stille krav om at vilkårene for en sikkerhetsgradert anskaffelse er oppfylt eller vil bli oppfylt før iverksettelse av den sikkerhetsgraderte anskaffelsen eller ved kontraktsinngåelse. Slike krav kan oppstilles som kvalifikasjonskrav.

Pkt. 14-2. Unntak fra utgangspunktet om konkurranse

(1) Forsvarssektorens anskaffelser kan gjennomføres uten konkurranse i følgende tilfeller:

- når Forsvarsdepartementet beslutter det eller samtykker i det,
- når bare én leverandør kan dekke forsvarssektorens behov,
- ved tilleggs- eller etterbestillinger for å dekke uforutsette behov,
- når kjøpet som følge av saklig grunn ikke kan utsettes.

(2) Ved anskaffelser som kan foretas gjennom internasjonale samarbeidsavtaler og organisasjoner, enten de er bi- eller multilaterale i den grad norske myndigheter formelt har sluttet seg til slike samarbeidskonstellasjoner, tillates de internasjonale anskaffelsesprosedyrene, brukt der det ansees nødvendig og/eller formålstjenlig og til erstatning for prosedyrer angitt i IAF, og der unntaksbestemmelsene i anskaffelsesregelverket kommer til anvendelse.

(3) Ved anskaffelser i samarbeid med andre nasjoner vil det forekomme situasjoner hvor nasjonene har forskjellige regler/prosedyrer og hvor det kan være behov for å foreta avvik fra IAF. Følgende prinsipper legges til grunn:

- anskaffelsesmyndigheten skal følge IAF i den grad det er mulig,
- dersom det er behov for å foreta avvik fra IAF, skal dette fremsendes Forsvarsdepartementet for avgjørelse, jf. Pkt. 4-4 bokstav f.

Kapittel 15. Krav til leverandører

Pkt. 15-1. Kvalifikasjonskrav

Det kan stilles minimumskrav til leverandørene, blant annet til deres tekniske kvalifikasjoner og finansielle og økonomiske stilling. Vurdering av leverandørens tekniske kvalifikasjoner skal særlig baseres på kriterier som faglig kompetanse, effektivitet, erfaring og pålitelighet. Kravene skal sikre at leverandørene er egnet til å kunne oppfylle kontraktsforpliktelsene og skal stå i forhold til den ytelse som skal leveres. Kravene skal ikke diskriminere leverandørene på grunnlag av nasjonal eller lokal tilhørighet, med unntak av det som følger av Pkt. 13-2 – 13-4.

Pkt. 15-2. Gjennomføringsgaranti

Leverandøren skal ha en finansiell styrke som står i forhold til den økonomiske risiko som den aktuelle avtalen med forsvarssektoren medfører. Dersom anskaffelsesmyndigheten er i tvil om leverandørens finansielle stilling, kan anskaffelsesmyndigheten kreve at leverandøren stiller betryggende sikkerhet for oppfyllelse av avtalen. Sikkerhetsstillelse kan gis i form av garanti fra morselskap eller fra bank, forsikringsselskap, garantiselskap o.l. Garantier skal stilles som selvskyldnerkausjon.

Pkt. 15-4. Leverandørsammenslutninger

Leverandørsammenslutninger som er etablert for å gjennomføre en leveranse med forsvarssektoren, skal som utgangspunkt godtas. For at leverandøren skal kunne støtte seg på andre virksomheters kapasitet, så må han dokumentere dette i tilbudet, for eksempel ved en forpliktelseserklæring. Det er ikke formkrav til hvordan

slettet: Det er ikke krav om forutgående kunngjøring.

Kommentert [A84]: Forslag til presisering av adgangen til markedsundersøkelse og fremgangsmåten for gjennomføring.

slettet: <#>

Åpen anbudskonkurranse skal ikke benyttes. Ved sikkerhetsgraderte anskaffelser skal det stilles som kvalifikasjonskrav at vilkårene om sikkerhetsgraderte anskaffelser i sikkerhetsloven og virksomhetsikkerhetsforskriften er oppfylt eller vil bli det før oppstart av leveransen/ved kontraktsinngåelse.

slettet:

slettet: konkurranseprinsippet

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: i det enkelte tilfelle

slettet: e

slettet: mindre

slettet: på grunn

slettet: uforutsette omstendigheter

slettet: r

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A86]: Bør være krav om at vurdering av kvalifikasjonskravene bør bygge på konstaterbare fakta og dokumenteres mtp. etterprøvrbarhet. Særlig viktig der anskaffelsesmyndigheten legger egen erfaring til grunn for vurderingen. Bruk av egen erfaring bør utelukkende kunne bygge på konkrete vurderinger nedfelt underveis i gjennomføring av andre kontrakter og som er gjort kjent for leverandøren ifm disse kontraktene. Dette for å sikre mulighet for kontradiksjon på det tidspunktet anskaffelsesmyndigheten gjør seg de aktuelle erfaringene.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A87]: Kan være stor spredning i hva som er forholdsmessig for mindre anskaffelser vs. store systemanskaffelser.

Kommentert [A88]: Viktig at det kun er i disse tilfellene man krever gjennomføringsgaranti, slik at man ikke fordyrer anskaffelsen der det objektivi sett ikke er behov for garanti eller der en ev. risiko kan håndteres på annen, hensiktsmessig måte.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A89]: Vi antar at dette også gjelder for garantier som mor og øvrige selskaper stiller – vi foreslår derfor å fjerne eksemplifiseringen slik at dette ikke er tvilsomt.

slettet: Behovet for sikkerhetsstillelse må vurderes ut fra de konsekvenser som forsvarssektoren blir påført dersom [1]

slettet: fra bank, forsikringsselskap, garantiselskap osv.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

dette skal gjøres, men det må fremgå klart at den andre virksomheten forplikter seg til å stille sin kapasitet til rådighet.

Pkt. 15-5. Skatteattest

(1) Forsvarssektoren skal for anskaffelser som overstiger 500 000 NOK ekskl. mva. kreve at **valgt leverandør** fremlegger skatteattest for merverdiavgift og skatteattest for skatt. **Dette gjelder kun for norske leverandører.**

(2) Forsvarssektoren skal angi innleveringsmåte og tidspunktet for innlevering.

(3) Skatteattestene skal ikke være eldre enn 6 måneder regnet fra fristen i annet ledd.

(4) Dersom skatteattest ikke **fremlegges av valgt leverandør innen en rimelig satt frist**, med forbehold om Pkt. 15-6, skal tilbudet avvises, jf. Pkt. 17-7.

(5) Krav om skatteattest kan også kreves fra utenlandske leverandører der leverandørlandets myndigheter utsteder dette. Hvis leverandørlandets myndigheter ikke utsteder denne typen attester skal leverandør bekrefte at denne typen forhold er innfridd. Bekreftelsen skal være signert av øverste finansielle leder i selskapet samt revisor i revisjonspliktige selskaper.

Pkt. 15-6. Tilleggsfrist for ettersending av dokumenter

Det kan stilles rimelig tilleggsfrist for ettersending av dokumenter og relevante opplysninger i konkurransen.

Kapittel 16. Konkurransgrunnlag

Pkt. 16-1. Informasjon og bestemmelser for gjennomføring av anskaffelsen

Anskaffelsesmyndigheten skal utarbeide et konkurransegrunnlag i henhold til kravene i FOSA § 8-1(1), så **langt disse passer.**

Pkt. 16-2 Kravspesifikasjon

(1) **Kravene i FOSA § 8-3 gjelder så langt disse passer.**

(2) **Kravene skal, både hvert enkelt og i sum, være utarbeidet slik at anskaffelsen oppnår et best mulig forhold mellom ytelse og kostnader.** Dette forholdet skal baseres på anskaffelsesmyndighetens prioritering. **Det skal legges stor vekt på at absolutte krav er oppnåelige teknologisk og økonomisk.**

(3) Hvert enkelt krav skal ha sin egen unike identifikator innenfor gjeldende anskaffelse.

(4) **Kravene skal være utformet slik at det skal være mulig å verifisere at leverandørens løsning tilfredsstiller kravene.** Verifikasjonsmetodene skal være oppgitt som en del av konkurransegrunnlaget. Det skal også være tydelig for en leverandør hvordan kravoppfyllelsen skal formidles anskaffelsesmyndigheten.

(5) Dersom det henvises til standarder i et krav, skal dette gjøres gjennom henvisning til åpne, leverandøruavhengige standarder.

(6) Dersom forsvarssektoren har behov for å spesifisere grensesnitt mot forsvarssektorens eksisterende utstyr, utstyr som leveres av andre leverandører eller utstyr som skal anskaffes i fremtiden, skal grensesnittet beskrives eksakt og entydig.

Kapittel 17. Gjennomføring av anskaffelser

Pkt. 17-1. Utvelgelse av leverandør(er)

(1) Anskaffelsesmyndigheten kan foreta en utvelgelse av leverandører som skal få tilsendt forespørsel.

(2) Utvelgelsesprosessen skal dokumenteres og begrunnes.

Pkt. 17-2. Utsendelse av konkurransegrunnlag

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal gjøre konkurransegrunnlaget tilgjengelig for leverandørene på en egnet måte

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 32

Kommentert [A90]: Vi foreslår noen presiseringer her.

slettet: samtlige norske leverandører som leverer tilbud norske leverandører

slettet: er ankommet mottatt iht. disse bestemmelsene

slettet: av

slettet: det som følger av

formaterte: Norsk (bokmål)

Kommentert [A91]: Det er etter FSIs vurdering viktig å opprettholde handlingsrommet for denne formen for anskaffelser og unngå unødvendige avvisinger.

slettet: Dersom en eller flere leverandører ikke har levert skatteattest eller offentlig tilgjengelig etterspurt dokumentasjon av atsom dokumenterer at krav til leverandøren er oppfylt, kan forsvarssektoren fastsette en rimelig kort tilleggsfrist for ettersending av disse dokumentene. Tilleggsfristen skal gjelde tilsvarende overfor alle deltakerne i konkurransen, og forsvarssektoren skal ikke vurdere de innkomne tilbudene før tilleggsfristen er utløpt.

Kommentert [A92]: Forslaget går ut på å forenkle regelen med en henvisning til FOSA.

slettet: lagt

Formatert: Normal, Venstre, Ingen punktmerking eller nummerering

slettet: **Konkurransegrunnlaget skal inneholde følgende opplysninger**, med mindre dette allerede er tilstrekkelig og fullstendig beskrevet i kunngjøringen:
Hvilken ytelse som skal anskaffes. Dersom det kan gis tilbud på deler av oppdraget eller med alternative frister, skal dette opplyses om.
Hvordan konkurransen skal gjennomføres. Det skal minst opplyses om:
Den valgte anskaffelsesprosedyren
Kvalifikasjonskrav
Endelig frist for mottak av tilbud (dag og klokkeslett), adressen disse skal sendes eller leveres til, samt hvordan de skal være merket
Vedståelsesfrist for tilbudene
Den relative vektningen av tildelingskriteriene, eller tildelingskriteriene i prioritert rekkefølge
På hvilket eller hvilke språk tilbudet skal være skrevet
En henvisning til kunngjøringen
De avtalevilkår som vil benyttes i forbindelse med inngåelse av en avtale
Eventuelle krav om industrisamarbeid
Eventuell håndtering av skjermingsverdig informasjon
Eventuelt spesifisering av pris. Når det er aktuelt å gjennomføre kostnadsanalyse

[2]

slettet: utforming

slettet: kan stilles som absolutte krav («skal krav»), og som ønskelige krav («bør krav»). Bør-krav evalueres og

[3]

Kommentert [A93]: Mener det med dette at man skal vurdere hva som er økonomisk og teknologisk oppnåelig

[4]

Kommentert [A94R93]: Under 123 kan man uansett forhandle på alle sider av tilbudet, så hvor viktig er det

[5]

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: .

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

(2) Anskaffelsesmyndigheten skal ha egnede rutiner for å oppdatere aktuelle leverandører om endringer og tillegg.

Pkt. 17-4. Kommunikasjon med tilbydere

(1) Leverandører skal gis samme informasjon i forbindelse med en anskaffelse. Opplysninger som anskaffelsesmyndigheten gir på forespørsel fra en av leverandørene, skal meddeles alle leverandører samtidig. Kommunikasjon med leverandører skal dokumenteres.

Pkt. 17-5. Rettelser til konkurransegrunnlag

(1) Anskaffelsesmyndigheten kan foreta endringer til forespørselen/konkurransegrunnlaget.

(2) Rettelser, supplerings eller endringer skal umiddelbart sendes samtlige som har mottatt forespørselen. Dersom nødvendig skal det også fastsettes en forholdsmessig forlengelse av tilbudsfristen.

Pkt. 17-6. Registrering og oppbevaring av innkomne tilbud

(1) Tilbudet skal være skriftlig.

(2) Ved kommunikasjon, utveksling og lagring av informasjon skal anskaffelsesmyndigheten bevare innholdet og fortroligheten til forespørsler om å delta i konkurransen og tilbudet. Anskaffelsesmyndigheten skal ikke undersøke innholdet i forespørsel om å delta eller tilbudet før leveringsfristen har løpt ut.

(3) Tilbydere kan tilbakekalle eller endre sine tilbud innen tilbudsfristens utløp. Tilbakekalling skal skje skriftlig. Endringer av tilbudene er å betrakte som nytt tilbud og det skal innleveres og oppbevares på samme måte.

(4) Opplysninger om mottatte tilbud skal bare gjøres kjent for det av forsvarssektorens personell som har bruk for slike opplysninger i sin tjeneste.

Pkt. 17-7. Avvisning på grunn av forhold ved leverandøren

Anskaffelsesmyndigheten skal snarest mulig ta stilling til spørsmålet om avvisning. FOSA § 11-12 kommer til anvendelse. Avvisningsplikten i bestemmelsens første ledd erstattes med avvisningsrett.

Pkt. 17-8. Avvisning på grunn av forhold ved tilbudet

(1) FOSA § 11-13 kommer til anvendelse. Avvisningsplikten i bestemmelsens første ledd erstattes med avvisningsrett.

Pkt. 17-9. Industrisamarbeid

Når det er stilt krav til industrisamarbeid i tråd med kapittel 12, skal anskaffelsesmyndigheten oversende leverandørens forslag til industrielt samarbeid til Forsvarsdepartementet eller den FD bemyndiger omgående etter tilbudsåpning.

Pkt. 17-10. Forlengelse av vedståelsesfrist

Hvis anskaffelsesmyndigheten ikke er i stand til å inngå kontrakt innen vedståelsesfristens utløp, skal samtlige tilbydere forespørres samtidig om å forlenge vedståelsesfristen. Begrunnelse for forlengelsen skal registreres i anskaffelsesprotokollen. Anskaffelsesmyndigheten kan også innen rimelig tid etter utløpet av vedståelsesfristen spørre disse leverandørene om å fastholde tilbudet.

Pkt. 17-11. Tildelingskriterier

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal identifisere og velge den leverandør som gir det tilbud som anses å ha det beste forholdet mellom pris og kvalitet. Anskaffelsesmyndigheten skal bare legge til grunn de evalueringskriterier som er spesifisert i forespørselen/konkurransegrunnlaget.

(2) Dersom anskaffelsesmyndigheten mener det bør legges vekt på andre forhold enn de som er nevnt i første ledd, skal det fremlegges for Forsvarsdepartementet til avgjørelse tidligst mulig.

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 33

slettet: Pkt. 17-3. Forberedende undersøkelser og dialog med leverandører for konkurransen

slettet:

Anskaffelsesmyndigheten kan gjennomføre markedsundersøkelser for å forberede anskaffelsen og gi informasjon til leverandørene om sine planer og behov. Anskaffelsesmyndigheten kan søke eller motta råd fra uavhengige eksperter, myndigheter, leverandører eller andre markedsaktører. Rådene kan brukes i planleggingen og gjennomføringen av anskaffelsen. Forutsetningen er at rådene ikke gir urimelig konkurransefordel. har konkurransevridende effekt eller fører til brudd på likebehandlingsprinsippet. Når en leverandør eller en virksomhet tilknyttet leverandøren har gitt råd til anskaffelsesmyndigheten forut for konkurransen, skal anskaffelsesmyndigheten treffe egnede tiltak for å sikre at leverandøren ikke får en urimelig konkurransefordel dersom han deltar i konkurransen. Det samme gjelder dersom leverandøren har vært involvert i planleggingen av konkurransen på annen måte. Egnede tiltak vil blant annet være: å sørge for at de andre leverandørene som deltar i konkurransen, mottar de samme relevante opplysningene som er utvekslet i dialogen med leverandøren i planleggingen av konkurransen. å fastsette en tilstrekkelig frist for mottak av tilbud for å utjevne eventuelle fordeler.

Kommentert [A96]: Forslag til å ikke begrense handlingsrommet for anskaffelsesmyndighetene.

slettet: som ikke er vesentlige innen tilbudsfristens utløp. Med vesentlige endringer menes endringer som hadde resultert i at andre tilbydere hadde levert tilbudet dersom endringene var kjent på et tidligere tidspunkt, eller andre tilbydere hadde blitt prekvalifisert dersom endringene var kjent på tidspunktet da prekvalifiseringen ble gjennomført

Formatert

[6]

Kommentert [A97]: Når man er i en fleksibel prosedyre uten kunngjøring er det uhensiktsmessig å avgrense adgangen til å foreta endringer underveis.

Kommentert [A98]: Forslag til forenkling. Det er også viktig at anskaffelsesmyndighetene ikke pålegges å avvise, dersom dette er uhensiktsmessig. Forslaget går derfor ut

[7]

slettet: Før avvisning kan vesentlige avvik eller forbehold i tilbudene forsøkes forhandlet bort. Avviste leverandører skal snarest mulig motta en skriftlig begrunnelse for

[8]

Kommentert [A99]: Ref. kommentar til punkt 17.7.

slettet: <#>Et tilbud skal avvises når: det ikke er levert innen den fastsatte tilbudsfristen, det ikke er avgitt på godkjent format i henhold til

[9]

slettet:

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: mest økonomisk fordelaktig eller lavest pris

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Pkt. 17-12. Forhandlinger

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)
Side 34

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Anskaffelsesmyndigheten kan føre forhandlinger om endringer eller supplering av tilbudene. Forhandlingene kan gjelde alle sider ved tilbudene, så som forretningsmessige vilkår, pris og tekniske spesifikasjoner. Anskaffelsesmyndigheten bør begrense forhandlingene til de tilbydere som har en reell mulighet til å få tildelt kontrakten. De tilbydere som det innledes forhandlinger med skal gis like vilkår og opplysninger. Anskaffelsesmyndigheten har under forhandlingene ikke anledning til å gi tilbyderne opplysninger om innholdet i de øvrige tilbudene.

Pkt. 17-13. *Intensjonsavtale*

(1) Forsvarssektoren har i særlige tilfeller anledning til å inngå intensjonsavtaler. Disse skal kun benyttes når det er stor sannsynlighet for at forsvarssektoren vil inngå en avtale med leverandøren. Intensjonsavtaler skal presisere at dokumentet ikke er bindende for forsvarssektoren, og at kostnader og forpliktelser som leverandøren pådrar seg ikke dekkes av forsvarssektoren.

(2) Begrunnelsen for bruk av intensjonsavtaler skal nedtegnes i anskaffelsesprotokollen.

Pkt. 17-14. *Meddelelse om valg av leverandør*

Valgt leverandør skal underrettes snarest og senest innen utløpet av vedståelsesfristen. De øvrige tilbydere skal om mulig gis skriftlig *meddelelse* samtidig om at de ikke er valgt. *Meddelelsen* skal inneholde en begrunnelse for valget, herunder en redegjørelse for det valgte tilbudets egenskaper og relative fordeler i samsvar med angitte tildelingskriterier.

Pkt. 17-15. *Rammeavtaler*

Rammeavtaler kan inngås med en varighet ut fra det som er berettiget ut fra anskaffelsens omfang og kompleksitet.

Rammeavtaler skal som hovedregel ikke inngås med en varighet som overstiger syv år, inklusive eventuelle opsjoner på forlengelse. Rammeavtalen kan inngås med en varighet som overstiger syv år når dette er berettiget ut fra rammeavtalens gjenstand.

Pkt. 17-16. *Fornyelse*

Rammeavtaler skal ikke inneholde klausuler om automatisk fornyelse. Forsvarssektoren skal i hvert enkelt tilfelle ta stilling til om de ønsker en fornyelse, og opsjoner med henhold til forlengelse av rammeavtalen skal inntas i grunnlaget for anskaffelsen.

Kapittel 18 Protest mot gjennomføring av anskaffelsesprosess

Pkt. 18-1. *Protest mot valg av leverandør*

(1) Anskaffelsesmyndigheten skal gi skriftlig *meddelelse* om valg av leverandør til alle berørte leverandører, jf. Pkt. 17-14.

(2) Dersom en leverandør ønsker å få overprøvd valg av leverandør, skal saken i første instans vurderes av anskaffelsesmyndigheten. Henvendelsen får som hovedregel ingen oppsettende virkning.

(3) Den saksbehandler som håndterte saken ifm. beslutning om valg av leverandør, kan ikke behandle saken videre når den er ønsket overprøvd iht. andre ledd. Etaten skal ha utpekt en enhet som kan behandle klager, som gjøre en fornyet vurdering. Etatsjefen eller den vedkommende har utpekt skal ta endelig avgjørelse om når den fornyede behandling anses avsluttet. Avgjørelsen skal oversendes skriftlig til vedkommende uten ugrunnet opphold.

Kapittel 19. *Teknologiske kompetanseområder*

Pkt. 19-1. *Krav om ivaretagelse av forsvarsindustrielle hensyn*

I planleggingen av en anskaffelse skal anskaffelsesmyndigheten vurdere behovet for krav relatert til

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 35

slettet: Melding

slettet: melding

slettet: Meldingen

slettet: i kunngjøringen og

slettet: melding

formaterte: Norsk (bokmål)

slettet: (normalt etatens juridiske enhet)

Kommentert [A100]: Denne bestemmelsen bør løftes lengere opp i IAF - til planleggingsstadiet av anskaffelsen, og bør også inneholde teknologiområdene.

Vi foreslår at den plasseres ifm punkt 13.3 alt. i del I.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

forsvarssektorens behov for å opprettholde, videreutvikle eller nyutvikle nasjonal kompetanse innen områder

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)
Side 36

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

▲ som er vesentlige for nasjonal sikkerhet, herunder beredskap og forsyningssikkerhet samt sikkerhetspolitiske eller utenrikspolitiske hensyn, herunder:

- a. hvilke tilbydere som skal få forespørsel,
- b. hvilke leverandører som eventuelt skal delta med forstudier eller delta i tidlig integrerte prosjektorganisasjoner,
- c. tidlig dialog og samarbeid med potensielle leverandører,
- d. krav til industrisamarbeid
- e. ▲ oppdeling/inndeling av et prosjekt i delprosjekter osv.

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

▲ Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)

Side 37 ▲

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Vedlegg

1. Etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren ([Forsvarsdepartementet - regjeringen.no](#)).
2. Informasjon og etisk egenerklæring for leverandører til Forsvarsdepartementet med underliggende etater (norsk versjon).
3. Ethical statement for suppliers to the Royal Norwegian Ministry of Defence with underlying agencies (engelsk versjon).
4. Bestemmelser for industrielt samarbeid ved forsvarsanskaffelser fra utlandet.
5. Veileder til Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (IAF)
Side 38

formaterte: Norsk (bokmål)

formaterte: Norsk (bokmål)

Side 31: [1] slettet **Forfatter**

Side 32: [2] slettet **Forfatter**

Side 32: [3] slettet **Forfatter**

Side 32: [4] Kommentert [A93] **Forfatter**

Menes det med dette at man skal vurdere hva som er økonomisk og teknologisk *oppnåelig* før man fastsetter absolutte krav? Det er fornuftig og da bør det kanskje skrives nettopp det.

Side 32: [5] Kommentert [A94R93] **Forfatter**

Under 123 kan man uansett forhandle på alle sider av tilbudet, så hvor viktig er det at man skiller mellom absolutte og ikke-absolutte krav her?

Side 33: [6] Formatert **Forfatter**

Listeavsnitt, Innrykk: Venstre: 0,44 cm, Første linje: 0 cm, Høyre: 1,14 cm, Mellomrom Før: 0 pkt., Nummerert + Nivå: 1 + Nummereringsstil: 1, 2, 3, ... + Start på: 1 + Justering: Venstre + Justert ved: -0,1 cm + Innrykk ved: 0,45 cm, Tabulatorstopp:

Side 33: [7] Kommentert [A98] **Forfatter**

Forslag til forenkling. Det er også viktig at anskaffelsesmyndighetene ikke pålegges å avvise, dersom dette er uhensiktsmessig. Forslaget går derfor ut på at det skal være en rett, og aldri en plikt, til å avvise.

Side 33: [8] slettet **Forfatter**

Side 33: [9] slettet **Forfatter**